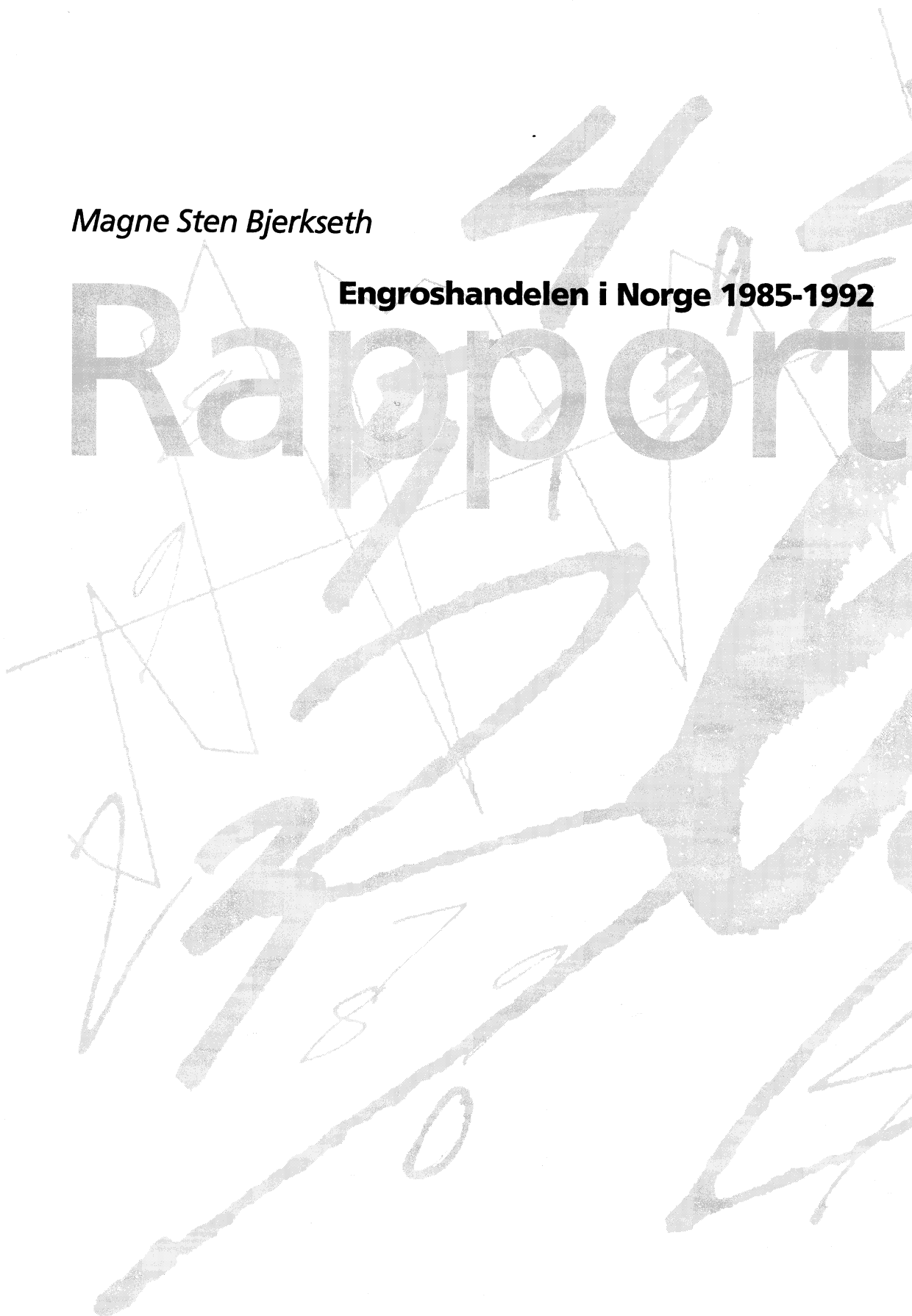
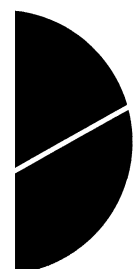


Magne Sten Bjerkseth

Engroshandelen i Norge 1985-1992

Rapport



Magne Sten Bjerckseth

Engroshandelen i Norge 1985-1992

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpige tall	Provisional or preliminary figures	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Rettet siden forrige utgave	Revised since the previous issue	r

ISBN 82-537-4214-2

ISSN 0806-2056

Emnegruppe

45 Varehandel

Ny emnegruppe 1995: 10.10 Varehandel og reparasjonsvirksomhet

Emneord

Engrosbedrift

Engrosforetak

Næringsstruktur

Omsetning

Sysselsetting

Varehandel

Regnskapsstatistikk

Design. Enzo Finger Design

Trykk: Falch Hurtigtrykk

Sammendrag

Magne Sten Bjerckseth

Engroshandelen i Norge 1985-1992

Rapporter 95/35 • Statistisk sentralbyrå 1995

Engroshandel er en relativt stor næring i den norske økonomien. Denne rapporten belyser strukturen innenfor engroshandelen, og gir tall på utviklingen i antall bedrifter, sysselsetting og omsetning, fordelt etter næringsgruppe, bedriftens beliggenhet, størrelse og eierforhold. Rapporten tar også for seg utviklingen i viktige regnskapsrelaterede variable de siste par årene, og fordelingen av sysselsatte etter kjønn og arbeidstid mv. Det er gjennomgående benyttet tall for referanseårene 1985, 1988, 1990, 1991 og 1992. Der det har skjedd interessante forskyvninger i næringsstrukturen etc. over et lengre tidsrom, er det tatt med tall lengre tilbake. Dette gjelder f.eks. kapittel 8.

Den norske engroshandelen er gjennomgående svært stabil når det gjelder de enkelte næringsgruppenes andeler av totalt antall bedrifter, sysselsatte og omsetning innenfor engroshandelen. På enkelte områder har det derimot skjedd betydelige forskyvninger over tid. Dette gjelder f.eks. den prosentvise fordelingen av engrosaktiviteten etter fylke. Akershus har økt sin relative betydning i så måte, først og fremst på bekostning av Oslo.

Denne rapporten ble i utgangspunktet skrevet på oppfordring fra Eurostat, som skal lage en større rapport om engroshandelen i Europa. Det er derfor laget en engelsk versjon av oppgaven, som blir Norges bidrag til denne publikasjonen.

Emneord: Engrosbedrift. Engrosforetak. Næringsstruktur. Omsetning. Sysselsetting. Varehandel. Regnskapsstatistikk.

Abstract

Magne Sten Bjerkseth

Wholesale trade in Norway 1985-1992

Reports 95/35 • Statistics Norway 1995

Wholesale trade is a relative big industry in the Norwegian economy. This report shows the structure within the wholesale trade sector, and provide information about the number of establishments, employment and turnover, by industry group, establishment location, size and ownership etc. The report also deal with the development in important variables in the statistics of accounts for wholesale enterprises (enterprises with more than 30 man-years), and employment distributed by markers (female vs. male employees, full-time vs. part-time employees etc.). Figures for the reference years 1985, 1988, 1990, 1991 and 1992 are generally used. In cases where interesting shiftings in the structure of the industry have occurred, figures further back in time are included (for instance in chapter 8).

Concerning the different industry groups, shares of the total number of establishments, employment and turnover, the Norwegian wholesale sector has throughout the last ten years been very stable. Some variables, however, have changed considerably, for example the percentage distribution of wholesale trade by county. Akershus has increased its relative shares, mainly on expense of Oslo.

This report was originally written on request of Eurostat, who was going to produce a report on wholesaling in the European economic area. An English version of the publication is therefore written as the Norwegian contribution to this Eurostat-report.

Keywords: Wholesale trade. Establishments. Enterprises. Employment. Turnover. Statistics of accounts.

Innhold

1.	Innledning og nøkkeltall.	8
1.1	Innledning	8
1.1.1	Hva er engroshandel.	8
1.1.2	Norske statistikkilder om engroshandel.	8
1.1.3	Benyttede statistikkilder.	8
1.1.4	Mangel på statistikk.	8
1.1.5	Gjeldende standard for næringsgruppering.	8
1.2	Nøkkeltall.	9
2.	Varehandelens betydning for norsk økonomi.	11
3.	Engroshandelsstrukturen i Norge 1985-1992.	13
3.1	Engroshandelsforetak.	13
3.2	Engroshandelsbedrifter.	14
3.3	Stabilt forhold mellom antall bedrifter og antall foretak de siste årene.	15
4.	Engroshandelsbedrifter etter størrelseskategorier i Norge i 1992.	16
5.	Sysselsetting innen norsk engroshandel.	20
5.1	Sysselsetting for ulike næringsgrupper.	20
5.2	Sysselsetting fordelt etter kjennemerker.	21
5.2.1	Fulltidssysselsatte vs. deltidssysselsatte.	21
5.2.2	Sysselsatte kvinner vs. sysselsatte menn.	22
6.	Engroshandelsaktivitet i Norge.	23
7.	Eierstruktur innen norsk engroshandel.	25
8.	Engroshandelsbedrifter i Norge etter regional fordeling.	27
9.	Engroshandelsomsetning pr. innbygger.	29
10.	Regnskaps-nøkkeltall, kostnadsstruktur og produktivitet.	30
10.1	Kostnadsstruktur.	30
10.2	Kapitalavkastning, likviditet og kapitalens omløpshastighet.	30
10.3	Bearbeidingsverdi og produktivitet.	31
10.4	Engroshandelsforetakenes investeringer.	31
Vedlegg		
	Vedleggstabeller	33
	Litteraturliste.	42
Utkommet i serien Rapporter fra Statistisk sentralbyrå		43

Tabellregister

Tabell 1.	Antall bedrifter, sysselsetting og omsetning i engroshandelen 1982-1992.	9
Tabell 2.	Nøkkeltall for engroshandelen i Norge 1985-1992	10
Tabell 3.	Varehandelens betydning for norsk økonomi.....	12
Tabell 4.	Antall engroshandelsforetak etter næringsgruppe.	14
Tabell 5.	Antall engrosbedrifter etter næringsgruppe	15
Tabell 6.	Antall bedrifter pr. foretak.....	15
Tabell 7.	Antall bedrifter, sysselsetting og omsetning for ulike størrelseskategorier av årsverk (1992).....	16
Tabell 8.	Antall bedrifter fordelt etter størrelse (målt ved sysselsettingen) og næringsgruppe (1992).	17
Tabell 9.	Engroshandelsbedrifter etter størrelse, målt ved omsetning (i mill.kr) (1992).....	19
Tabell 10.	Sysselsetting etter næringsgruppe innen norsk engroshandel	20
Tabell 11.	Sysselsatte innen næringsområdet engros- og agenturhandel, etter avtalt/vanlig arbeidstid pr. uke. Årsgjennomsnitt.	21
Tabell 12.	Sysselsatte innen næringsområdet engros- og agenturhandel, etter kjønn og aldersgruppe. Årsgjennomsnitt.	22
Tabell 13.	Omsetning i engroshandelen i løpende priser fordelt på næringsgrupper.....	23
Tabell 14.	Omsetning i engroshandelen i faste priser fordelt på næringsgrupper.....	24
Tabell 15.	Bedrifter, sysselsetting og omsetning (ekskl. mva.), etter eieform (1992).....	25
Tabell 16.	Engroshandelsbedrifter, -sysselsetting og -omsetning (ekskl. mva.), etter fylke (1992).....	27
Tabell 17.	Engroshandelsomsetning pr. innbygger, etter fylke (1992).....	29
Vedlegg		
Tabell 18.	Engrosprisindekser 1985-1992	33
Tabell 19.	Totalbeholdninger av eiendeler og driftsinntekter for de ulike næringshovedgruppene.....	35
Tabell 20.	Omsetning, vareforbruk, varelagre og årsverk for næringsområdet totalt og for de ulike næringshovedgruppene.....	36
Tabell 21.	Bearbeidingsverdi totalt og pr. årsverk (i parentes) for de ulike næringshovedgruppene.....	37
Tabell 22.	Driftsinntekter og driftskostnader for de ulike næringshovedgruppene.....	38
Tabell 23.	Utviklingen i bedrifts-, sysselsettings- og omsetningsandel for Oslo og Akershus.	39

Figurregister

Figur 1.	Utviklingen i tallet på foretak og bedrifter i den norske engroshandelen.....	10
Figur 2.	Andeler av engrosbedrifter fordelt på ulike årsverksgrupper	17
Figur 3.	Andeler av total sysselsetting innen engroshandel fordelt på ulike årsverksgrupper.....	18
Figur 4.	Andeler av total engrosomsetning fordelt på ulike årsverksgrupper	18
Figur 5.	Andeler av totalt antall engroshandelsbedrifter for ulike eieformer (1992).....	26
Figur 6.	Andelen av total engroshandelsomsetning for ulike fylker (1992)	28
Figur 7.	Utviklingen av bedriftsandel for Oslo og Akershus	40
Figur 8.	Utviklingen av sysselsettingsandel (årsverk) for Oslo og Akershus.....	40
Figur 9.	Utviklingen i omsetningsandel for Oslo og Akershus	41

1. Innledning og nøkkeltall

1.1. Innledning

1.1.1. Hva er engroshandel

Engroshandel omfatter salg av varer i eget navn og for egen regning, samt kommisjonssalg (salg i eget navn, men for andres regning), til videreforhandlere og til gårdsbruk, industribedrifter, bygge- og anleggsbedrifter og andre bedrifter som nytter varene i sin næringsvirksomhet. Dette må avgrenses mot detaljhandel og agenturhandel. Detaljhandel er handel med varer som selges vesentlig til privat bruk. Agenturhandel omfatter virksomheter som driver formidling av salg for andre ved å oppta ordrer eller slutte salg i disses navn. I denne publikasjonen skal vi se nærmere på utviklingen i den norske engroshandelen de siste årene.

1.1.2. Norske statistikkilder om engroshandel

Årsstatistikken for varehandelen gir opplysninger om tallet på bedrifter, sysselsetting og omsetning fordelt etter næringsgruppe, bedriftens beliggenhet, størrelse og eierforhold. Den skal i prinsippet omfatte alle bedrifter innenfor næringsområdene engros-, agentur- og detaljhandel. Årsstatistikken publiseres, som navnet tilsier, en gang i året. Publiseringen skjer i Norges offisielle statistikk NOS Varehandelsstatistikk. Hovedresultatene fra denne inngår i Statistisk årbok. Begge disse publikasjonene utgis av Statistisk sentralbyrå (SSB). En prisindeks for engroshandelen utgis en gang i kvartalet, og publiseres i Ukens statistikk og i Månedens statistikk. Det publiseres også en "prisindeks for førstegangsomsetning innenlands" en gang i måneden. Denne viser prisutviklingen for engrosvarer ved omsetning fra det første leddet i omsetningskjeden. Publiseringen skjer i Ukens statistikk. Statistisk sentralbyrå produserer også regnskapsstatistikk for varehandelsforetak. Bare engroshandelsforetak med minst 30 sysselsatte (årsverk) inngår i utvalget for denne statistikken. Dette medfører at statistikken ikke blir representativ for alle formål.

1.1.3. Benyttede statistikkilder

I denne publikasjonen er en rekke datakilder benyttet. Data for antall bedrifter, sysselsetting og omsetning fordelt etter næringsgruppe, beliggenhet, størrelse og eierforhold er hentet fra NOS Varehandelsstatistikk.

NOS Arbeidsmarkedstatistikk er benyttet for å tallfeste sysselsettingen i Norge. Oppgaver over det samlede antall bedrifter i Norge, samt antall engrosforetak, er hentet fra Det sentrale bedrifts- og foretaksregister (BOF) i Statistisk sentralbyrå. Regnskapstall (jf. kap. 10) er basert på NOS Regnskapsstatistikk Industri og varehandel. **Der hvor andre kilder ikke er spesifisert er det NOS Varehandelsstatistikk som er benyttet som kilde for statistikken.** Merk at dersom annet ikke er sagt, så er sysselsettingen oppgitt i årsverk.

1.1.4. Mangel på statistikk

Statistisk sentralbyrå mangler i dag statistisk tallmateriale for i denne publikasjonen å kunne:

- Bryte ned investeringene innen næringsområdet på ulike typer investeringsobjekter.
- Tallfeste eksport- og importandeler av engroshandelsforetakenes totale kjøp og salg.

1.1.5. Gjeldende standard for næringsgruppering

Norge har fram til 1994 fulgt FN-standarden for næringsgruppering, ISIC Rev.2 (International Standard Industrial Classification of all Economic Activities). I stedet for å gå over til ISIC Rev.3 vil Statistisk sentralbyrå i løpet av 1995-96 gå over til EUs standard. Den nye EU-standarden er laget på grunnlag av NACE Rev.1 (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes, Revised version 1).

Denne publikasjonen vil være basert på ISIC Rev.2. Etter ISIC er de tre næringshovedgruppene innen næringsområdet engroshandel:

- Engroshandel med konsumvarer
- Engroshandel med produksjonsmidler
- Engroshandel med motorkjøretøyer, brensel og drivstoff

Det er fire næringsgrupper for engroshandel med konsumvarer. Dette er Nærings- og nytelsesmidler, Bekleddnings- og tekstilvarer, Møbler og innbo og

Konsumvarer ellers. Likeledes er det tre næringsgrupper for produksjonsmidler. Disse er Råvarer, Jernvarer og bygningsartikler og Maskiner og utstyr. Til slutt er det to næringsgrupper for motorkjøretøyer, brensel og drivstoff, nemlig Motorkjøretøyer og Brensel og drivstoff.

1.2. Nøkkeltall

I løpet av 1980-årene var det rask vekst i den norske engroshandelen. Mellom 1982 og 1992 økte totalomsetningen i næringsområdet med over 90 prosent (målt i løpende priser). Fra 1985 til 1992 utgjorde omsetningsøkningen 33 prosent målt i løpende priser. Målt i faste priser (jf. kap. 6 og vedlegg 1) ble derimot engroshandelsomsetningen redusert med 8,2 prosent i løpet av denne syvårsperioden.

For at engroshandelsstatistikken skal bli så beskrivende som mulig, er det fordelaktig å presentere tall på antall engroshandelsbedrifter eksklusive hjelpeavdelinger, da disse ikke utfører noen direkte handelsvirksomhet. Likeledes vil det være mest beskrivende å operere med sysselsettingstall inklusive hjelpeavdelinger, da årsverkene utført i disse hjelpeavdelingene er et direkte mål på den arbeidsinnsatsen som nedlegges innen næringsområdet. Det vil derfor gjennomgående bli benyttet et bedriftsantall eksklusive hjelpeavdelinger og et sysselsettingstall inklusive hjelpeavdelinger. Gitt disse forutsetningene har tallet på engroshandelsbedrifter økt med 55 prosent fra 1982 til 1992, og sysselsettingen innen sektoren steg med mer enn 8 prosent i tilsvarende periode (se tabell 1)

Tabell 1. Antall bedrifter, sysselsetting og omsetning i engroshandelen 1982-1992

År	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Engrosbedrifter ¹	11,9	13,0	13,9	14,4	14,9	15,7	16,7	16,9	17,9	19,1	18,4
Sysselsetting ²	9,7	9,8	9,8	10,3	10,9	11,1	11,2	10,7	10,6	10,7	10,5
Omsetning uten mva ³	183	205	225	261	290	313	318	328	344	348	348

¹ Antall engrosbedrifter i 1 000 (hjelpeavdelinger er ekskludert). ² Sysselsetting i 10 000 årsverk (inklusive årsverk i hjelpeavdelinger). ³ Omsetning i milliarder kr. Omsetning eksklusive mva.

Sysselsettingen måles her i antall utførte årsverk. Ifølge varehandelsstatistikken (NOS) og arbeidsmarkedstatistikken (NOS) omfatter engroshandelen mange deltidsansatte, slik at antallet utførte årsverk er lavere enn tallet på sysselsatte innen næringsområdet. For eksempel var det i 1990 gjennomsnittlig sysselsatt 120 000 personer innen næringsområdet engros- og agenturhandel (NOS Arbeidsmarkedstatistikk 1990, s. 77), mens det ble utført ca. 107 000 årsverk innen næringsområdet dette året (NOS Varehandelsstatistikk).

I løpet av syvårsperioden fra 1985 til 1992 steg antallet foretak med engroshandel som hovedvirksomhet med

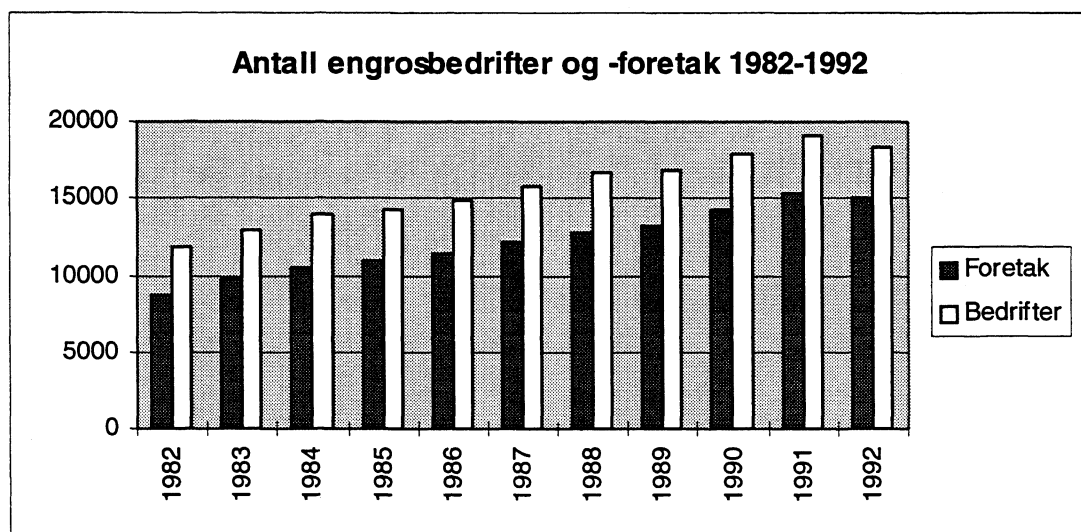
36,4 prosent. I løpet av samme periode økte tallet på engroshandelsbedrifter med 28 prosent. Totalt har derfor forholdet mellom antall bedrifter og antall foretak vært forholdsvis stabilt (jf. 3.4). Tallet på sysselsatte innen engroshandel (målt i årsverk) økte med 1,5 prosent i perioden, mens omsetningen økte med 33,4 prosent (i løpende priser). Omsetningen pr. årsverk økte med 31 prosent. Samtidig gikk imidlertid engrosprisene opp med 45 prosent. Dette kan tyde på en nedgang i produktiviteten innen næringsområdet i løpet av seksårsperioden (se tabell 2, vedlegg 1, figur 1 og kapittel 10.3).

Tabell 2. Nøkkeltall for engroshandelen i Norge 1985-1992

År	1985	1988	1990	1991	1992
Antall engrosforetak ¹	10 975	12 853	14 215	15 356	14 970
Antall engrosbedrifter ²	14 345	16 725	17 931	19 072	18 390
Sysselsetting ³	103,0	111,7	105,8	107,0	104,5
Omsetning (ekskl. mva.) ⁴	261,1	318,0	343,6	348,1	348,4

¹ Flerbedriftsforetak og enbedriftsforetak. Merk: Et flerbedriftsforetak kan bestå av en (eller flere) vanlige engrosbedrift(er) og en hjelpeavdeling etc. Et flerbedriftsforetak kan også bestå av en engrosbedrift pluss en (eller flere) bedrift(er) innenfor næringer som ikke er engroshandel. ² Hjelpeavdelinger er ekskludert. ³ Årsverk (i 1 000) (inklusive hjelpeavdelinger). ⁴ Mva. er ekskludert (Mrd. kr). ⁵ Mill kr.

Figur 1. Utviklingen i tallet på foretak og bedrifter i den norske engroshandelen



2. Varehandelens betydning for norsk økonomi

I Det sentrale bedrifts- og foretaksregisteret (BOF) ved Statistisk sentralbyrå var det i alt registrert nesten 241 300 bedrifter i Norge pr. mars 1992. Året før var tallet 187 600, og i mars 1990 var det tilsvarende tallet 199 600 bedrifter. Totaltallene i 1989 og 1985 var på hhv. 207 700 og 181 100 bedrifter. Likeledes var det i 1992 registrert omtrent 20 400 engroshandelsbedrifter i BOF. De tilsvarende tallene for 1991, 1990, 1989 og 1985 var hhv. 18 800, 19 600, 19 400 og 16 500. Følgende næringer (iht. ISIC Rev.2) er dårlig representert i BOFs datagrunnlag:

- Primærnæringene Jordbruk (11), Skogbruk (12), Fiske og fangst (1301-1302)
- Kraft- og vannforsyning (4)
- Utenriks sjøfart (7121)
- Utleie av bygg (8311)
- Enkelte grupper under Kulturell tjenesteyting (94142, 9415)
- Lønnet husarbeid (953)
- Internasjonale organisasjoner og utenlandske ambassaders virksomhet

Dessuten vil virksomhet i flere bransjer på samme sted ofte regnes som bare en bedrift. Dette betyr at næringskoden kan dekke over aktiviteter i andre næringer.

I alt utgjorde engroshandelsbedrifter 8,4 prosent av totalt antall bedrifter i Norge i 1992. Dette var en nedgang på 0,6 prosentpoeng fra 1985. For næringshovedgruppen Engroshandel med konsumvarer var andelen av totalt antall bedrifter 2,9 prosent i 1992. Denne andelen var stabil på litt i underkant av

3,5 prosent i tidsrommet 1985-1991. Andelen for Engroshandel med produksjonsmidler utgjorde 5,2 prosent i 1992, noe som var omtrent likt med andelen for 1985. For Engroshandel med motorkjøretøyer, brensel og drivstoff har totalandelen vært stabil på rundt 0,4 prosent siden 1985 (se tabell 3).

Til tross for at prosentandelene både for detaljhandel og agenturhandel har holdt seg stabile har det vært en liten økning i varehandelssektorens andel av total sysselsetting fra 1985 til 1992. Dette skyldes en økning på over 1 500 årsverk innen engroshandelen samtidig som man hadde et fall i total sysselsetting med 98 000 årsverk i perioden. Varehandelen stod for snaut 14 prosent av totalt antall utførte årsverk i 1992, noe som representerte en økning på 0,2 prosentpoeng fra 1985. 6,3 prosent var sysselsatt innen engroshandel, mot 5,9 prosent i 1985. 7,3 prosent var sysselsatt innen detaljhandel og 0,2 prosent innen agenturhandel.

Ifølge det norske nasjonalregnskapet for 1991 (tall før hovedrevisjonen) var årets estimat for bruttonasjonalproduktet (BNP) på 686 686 millioner norske kroner. BNP for varehandel ble estimert til 66 663 millioner kr, hvilket utgjorde 9,7 prosent av totalt BNP dette året. Dette representerte en andelsreduksjon på ca. 0,1 prosentpoeng fra 1985 (se tabell 3).

Tabell 3. Varehandelens betydning for norsk økonomi

Variabel	Verdi					Andel prosent				
	1985	1989	1990	1991	1992	1985	1989	1990	1991	1992
a) Andel av totalt antall bedrifter										
Totalt antall bedrifter ¹	181 091	207 671	199 605	187 588	241 257	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totalt antall engrosbedrifter ²	16 456	19 429	19 624	18 789	20 369	9,0	9,3	9,8	10,0	8,4
Konsumvarer	6 404	6 662	6 654	6 368	6 992	3,5	3,2	3,3	3,4	2,9
Produksjonsmidler.....	9 294	11 918	12 133	11 624	12 570	5,1	5,7	6,1	6,2	5,2
Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.....	758	849	837	797	807	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
b) Sysselsettingsandel										
Befolkning i alderen 16-74 år ³	3 004	3 087	3 094	3 105	3 115	-	-	-	-	-
Total sysselsetting (personer) ⁴	2 014	2 155	2 030	2 010	2 004	-	-	-	-	-
I årsverk ⁵	1 758	1 749	1 698	1 666	1 660	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Varehandel i alt ⁶	239,4	239,7	229,7	233,8	229,1	13,6	13,7	13,5	14,0	13,8
Engroshandel.....	103,0	107,4	103,5	107,0	104,5	5,9	6,1	6,1	6,4	6,3
Detaljhandel	130,5	128,2	122,6	123,4	121,7	7,4	7,3	7,2	7,4	7,3
Agenturhandel.....	5,9	4,2	3,6	3,4	2,9	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
c) Andel av BNP (mill.kr) ⁷										
Total BNP	500 200	621 383	660 550	686 686	702 954	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
BNP for varehandel	47 298	61 427	64 934	66 663	-	9,6	9,9	9,8	9,7	-

¹ Totalt antall bedrifter aktive i BOF-registeret til Statistisk sentralbyrå. ² Kilde: BOF (Statistisk sentralbyrå). Merk: Tallet i varehandelsstatistikken er lavere, da den kun omfatter bedrifter som har sendt inn oppgave i næringsundersøkelsen et av de siste tre årene, eller har link til et aktivt momsnr. i Skattedirektoratets manntall over merverdiavgiftspliktige. ³ Årlig gjennomsnitt (i 1 000). ⁴ Årlig gjennomsnitt (i 1 000). ⁵ I 1 000 (Kilde: NOS Arbeidsmarkedstatistikk 1990). Tallene bygger på den forutsetning at de 12 undersøkelsesukene (for AKU) er representative, dvs. gjenspeiler sysselsettingen også resten av året. ⁶ I årsverk (inklusive hjelpeavdelinger). ⁷ Kilde: NOS Nasjonalregnskapsstatistikk. Vi har brukt tall som er utarbeidet før hovedrevisjonen. Tall etter hovedrevisjonen har bedre kvalitet, men baserer seg på NACE.

3. Engroshandelsstrukturen i Norge 1985- 1992

3.1. Engroshandelsforetak

Konsumvareforetak stod for 34,5 prosent av det totale antall engrosforetak i 1992. Dette var over 3 prosentpoeng mindre enn i 1985. Næringshovedgruppen hadde en vekst på drøyt 25 prosent i antall foretak fra 1985 til 1992. Nærings- og nytelsesmidler stod alene for over 9 prosent av totalt antall norske engrosforetak i 1992. Denne næringsgruppen hadde en vekst på 18,7 prosent i antall foretak fra 1985 til 1992 (se tabell 4).

Den individuelt største av engrosnæringshovedgruppene er hovedgruppen for Produksjonsmidler. Denne hadde en andel på nesten 62 prosent av alle engrosforetak i 1992, mot 58 prosent i 1985. Hovedgruppen for Produksjonsmidler inkluderer den næringsgruppen som hadde den høyeste prosentveksten i løpet av perioden, gruppen for Maskiner og utstyr, som hadde en vekst i antall foretak på 61 prosent. Med en andel pr. 1992 på 39 prosent av alle engrosforetak, er dette også den individuelt største næringsgruppen. Næringshovedgruppen Produksjonsmidler inkluderte også den andelsmessig nest største næringsgruppen. Dette var næringsgruppen Jernvarer og bygningsartikler, hvor antall foretak vokste med 29 prosent i løpet av syvårsperioden. Totalt hadde næringshovedgruppen Produksjonsmidler en vekst i antall foretak løpet av perioden på 45 prosent.

Andelen av totalt antall engroshandelsforetak var relativt stabil for næringshovedgruppen Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff sett under ett i perioden. Motorkjøretøyer hadde en økning på 9 prosent i antall foretak i syvårsperioden, noe som var den laveste veksten blant alle næringsgruppene. Brensel og drivstoff vokste med 41 prosent. Totalt steg antall foretak i næringshovedgruppen med 17 prosent. Hovedgruppens andel av totalt antall engrosforetak var 3,6 prosent i 1992, en andelsreduksjon på 0,6 prosentpoeng fra 1985.

Totalt for næringsområdet engroshandel gir dette en gjennomsnittlig vekst i antall foretak for syvårsperioden på 4,5 prosent. Høyest gjennomsnittlig årlig vekst i perioden 1985-1992 på næringsgruppenivå hadde Maskiner og utstyr, med 7,0 prosent. Lavest gjennomsnittlig årlig vekst av næringsgruppene hadde Motorkjøretøyer, med 1,3 prosent. På næringshovedgruppenivå hadde Produksjonsmidler en gjennomsnittlig årlig vekst på 5,4 prosent. Konsumvarer og Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff hadde en gjennomsnittlig årlig vekst på hhv. 3,3 prosent og 2,2 prosent (se tabell 4).

Tabell 4. Antall engroshandelsforetak etter næringsgruppe

Nærings(hoved)gruppe	Antall foretak					Andel i prosent					Vekst i prosent 1992/1985	Gjennomsnittlig vekst i prosent 1992/1985
	1985	1988	1990	1991	1992	1985	1988	1990	1991	1992		
Total engroshandel	10 975	12 853	14 215	15 356	14 970	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	36,4	4,5
Nærings- og nytelsesmidler ¹	1 186	1 256	1 354	1 442	1 408	10,8	9,8	9,5	9,4	9,4	18,7	2,5
Beklednings- og tekstilvarer	745	899	954	1 023	995	6,8	7,0	6,7	6,7	6,6	33,6	4,2
Møbler og innbo	517	588	610	672	653	4,7	4,6	4,3	4,4	4,4	26,3	3,4
Konsumvarer ellers	1 675	1 755	1 989	2 212	2 112	15,3	13,7	14,0	14,4	14,1	26,1	3,4
Konsumvarer totalt	4 123	4 498	4 907	5 349	5 168	37,6	35,0	34,5	34,8	34,5	25,3	3,3
Råvarer	982	1 050	1 140	1 184	1 146	8,9	8,2	8,0	7,7	7,7	16,7	2,2
Jernvarer og bygningsartikler	1 815	2 101	2 274	2 409	2 345	16,5	16,3	16,0	15,7	15,7	29,2	3,7
Maskiner og utstyr	3 598	4 711	5 357	5 852	5 778	32,8	36,7	37,7	38,1	38,6	60,6	7,0
Produksjonsmidler	6 395	7 862	8 771	9 445	9 269	58,2	61,2	61,7	61,5	61,9	44,9	5,4
Motorkjøretøyer	350	362	386	408	382	3,2	2,8	2,7	2,7	2,6	9,1	1,3
Brensel og drivstoff	107	131	151	154	151	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0	41,1	5,0
Motorkjøretøyer m.m. ²	457	493	537	562	533	4,2	3,8	3,8	3,7	3,6	16,6	2,2

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.

Kilde: Årsfilen for varehandelsstatistikk 1985-1992.

3.2. Engroshandelsbedrifter

Totalt økte tallet på engrosbedrifter med 28 prosent fra 1985 til 1992. I 1992 var det snaut 18 400 engrosbedrifter i Norge (eksklusive hjelpebedrifter). Næringshovedgruppen Konsumvarer hadde en vekst i antall bedrifter på kun 16 prosent, og nådde i 1992 en andel på 33,7 prosent av totalt antall engrosbedrifter. Næringshovedgruppen Produksjonsmidler vokste med 37,2 prosent i løpet av samme periode. Andelen av totalt antall engrosbedrifter var på 62,8 prosent i 1992, og denne andelen økte med 4,1 prosentpoeng i løpet av syvårsperioden. For Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff var veksten på 10 prosent i perioden, mens

andelen av totalen falt med 0,5 prosentpoeng i perioden. Bedrifter innen denne næringshovedgruppen utgjorde i 1992 3,6 prosent av alle engrosbedrifter.

Årlig gjennomsnittlig vekst i tallet på engrosbedrifter fra 1985 til 1992 var 3,6 prosent. På næringshovedgruppenivå hadde Konsumvarer en gjennomsnittsvækst på 2,2 prosent, og Produksjonsmidler og Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff en gjennomsnittsvækst på hhv. 4,6 prosent og 1,4 prosent. På næringsgruppenivå hadde Maskiner og utstyr den høyeste gjennomsnittsvæksten med 6,3 prosent, foran Brensel og drivstoff med 3,9 prosent (se tabell 5).

Tabell 5. Antall engrosbedrifter etter næringsgruppe

Nærings(hoved)gruppe	Antall foretak					Andel i prosent					Vekst i prosent 1992/1985	Gjennomsnittlig vekst i prosent 1992/1985
	1985	1988	1990	1991	1992	1985	1988	1990	1991	1992		
Total engroshandel	14 345	16 725	17 931	19 072	18 390	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	28,2	3,6
Nærings- og nytelsesmidler ¹	1 648	1 746	1 808	1 875	1 791	11,5	10,4	10,1	9,8	9,7	8,7	1,2
Beklednings- og tekstilvarer	919	1 064	1 109	1 169	1 125	6,4	6,4	6,2	6,1	6,1	22,4	2,9
Møbler og innbo	690	757	772	820	800	4,8	4,5	4,3	4,3	4,4	15,9	2,1
Konsumvarer ellers	2 081	2 130	2 357	2 608	2 480	14,5	12,7	13,1	13,7	13,5	19,2	2,5
Konsumvarer totalt	5 338	5 697	6 046	6 472	6 196	37,2	34,0	33,7	33,9	33,7	16,1	2,2
Råvarer	1 398	1 501	1 608	1 640	1 558	9,8	9,0	9,0	8,6	8,5	11,4	1,6
Jernvarer og bygningsartikler	2 513	2 949	3 083	3 226	3 060	17,5	17,6	7,2	16,9	16,6	21,8	2,9
Maskiner og utstyr	4 504	5 911	6 522	7 047	6 923	31,4	35,4	36,4	37,0	37,7	53,7	6,3
Produksjonsmidler	8 415	10 361	11 213	11 913	11 541	58,7	62,0	62,6	62,5	62,8	37,2	4,6
Motorkjøretøyer	445	481	472	492	461	3,1	2,9	2,6	2,6	2,5	3,6	0,5
Brensel og drivstoff	147	186	200	195	192	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	30,6	3,9
Motorkjøretøyer m.m. ²	592	667	672	687	653	4,1	4,0	3,7	3,6	3,6	10,3	1,4

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.

3.3. Stabilt forhold mellom antall bedrifter og antall foretak de siste årene

Næringsområdet Engroshandel er i Norge dominert av relativt mange og små aktører. De fleste er enbedriftsforetak (85 prosent av bedriftene var enbedriftsforetak i 1992). I 1992 var det kun 1,23 bedrifter pr. foretak. Forholdet mellom antall foretak og antall bedrifter har vært meget stabilt siden 1985.

Gjennomgangen ovenfor viser at det totalt sett i de senere årene har foregått en beskjeden utvikling i retning av færre bedrifter pr. foretak innen engroshandelen i Norge. Denne utviklingen har først og fremst skjedd innen Konsumvarer, der det var en nedgang fra 1,3 bedrifter pr. foretak i 1985 til 1,2 bedrifter pr. foretak i 1992 (se tabell 6).

Tabell 6. Antall bedrifter pr. foretak

Nærings(hoved)gruppe	Antall bedrifter pr. foretak		Vekst i prosent 1992/1985
	1985	1992	
Total engroshandel	1,31	1,23	-6,1
Nærings- og nytelsesmidler (matvarer, drikkevarer etc.)	1,39	1,27	-8,6
Beklednings- og tekstilvarer	1,23	1,13	-8,1
Møbler og innbo	1,33	1,23	-7,5
Andre konsumvarer	1,24	1,17	-5,6
Konsumvarer totalt	1,29	1,20	-7,0
Råvarer	1,42	1,36	-4,2
Jernvarer og bygningsartikler	1,39	1,31	-5,8
Maskiner og utstyr	1,25	1,20	-4,0
Produksjonsmidler	1,32	1,25	-5,3
Motorkjøretøyer	1,27	1,21	-4,7
Brensel og drivstoff	1,37	1,27	-7,3
Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff	1,30	1,23	-5,4

4. Engroshandelsbedrifter etter størrelseskategorier i Norge i 1992

Norske engrosforetak består gjennomgående av svært få bedrifter. Som nevnt var 85 prosent, nærmere bestemt 15 646 av 18 390 engrosbedrifter, enbedriftsforetak i 1992. Engrosbedriftene er gjennomgående også svært små (se tabell 7 og 8, og figur 2,3 og 4):

- 59 prosent av alle engrosbedrifter hadde mindre enn tre sysselsatte (årsverk) i 1992, og 87 prosent hadde mindre enn 10 sysselsatte (tabell 7).
- Bedrifter innen næringshovedgruppen Produksjonsmidler med mindre enn tre sysselsatte (årsverk), stod alene for 35 prosent av totalt antall engrosbedrifter i Norge dette året.
- Til tross for dette var store bedrifter dominerende mht. antall utførte årsverk og omsetning. Bedrifter med 30 sysselsatte eller flere stod for nesten 38 prosent av alle utførte årsverk innen engroshandelen i 1992 (NOS Varehandelsstatistikk 1992, side 31, tabell 7 og figur 3) og for snaut 44 prosent av total omsetning innen næringsområdet i 1992 (tabell 7, 8 og figur 4). Bedrifter med 10 sysselsatte eller flere stod for 66 prosent av alle utførte årsverk innenfor næringsområdet, og for 70 prosent av total omsetning i engroshandelen.

Tabell 7. Antall bedrifter, sysselsetting og omsetning for ulike størrelseskategorier av årsverk (1992)

Variabel/Årsverksgrupper	Total	-2	3-4	5-9	10-19	20-29	30-
Antall bedrifter ¹	18 390	10 768	2 647	2 573	1 392	415	595
Sysselsetting ²	101 835	9 224	8 935	16 592	18 355	9 727	39 002
Omsetning ³	348 360	29 338	23 518	51 545	58 591	32 591	152 778

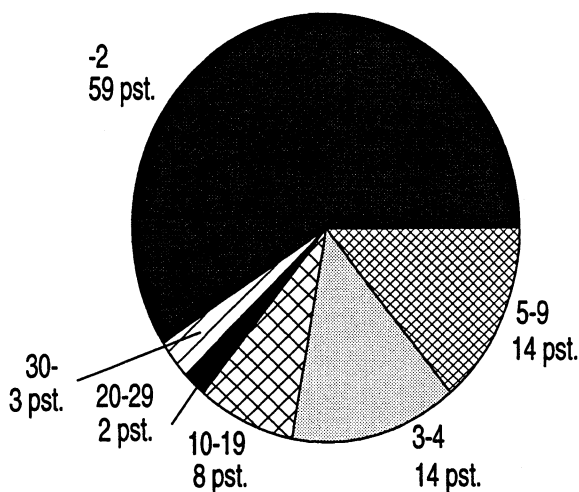
¹ Eksklusive hjelpeavdelinger. ² Eksklusive hjelpeavdelinger. ³ I mill. kr.

Tabell 8. Antall bedrifter fordelt etter størrelse (målt ved sysselsettingen) og næringsgruppe (1992)

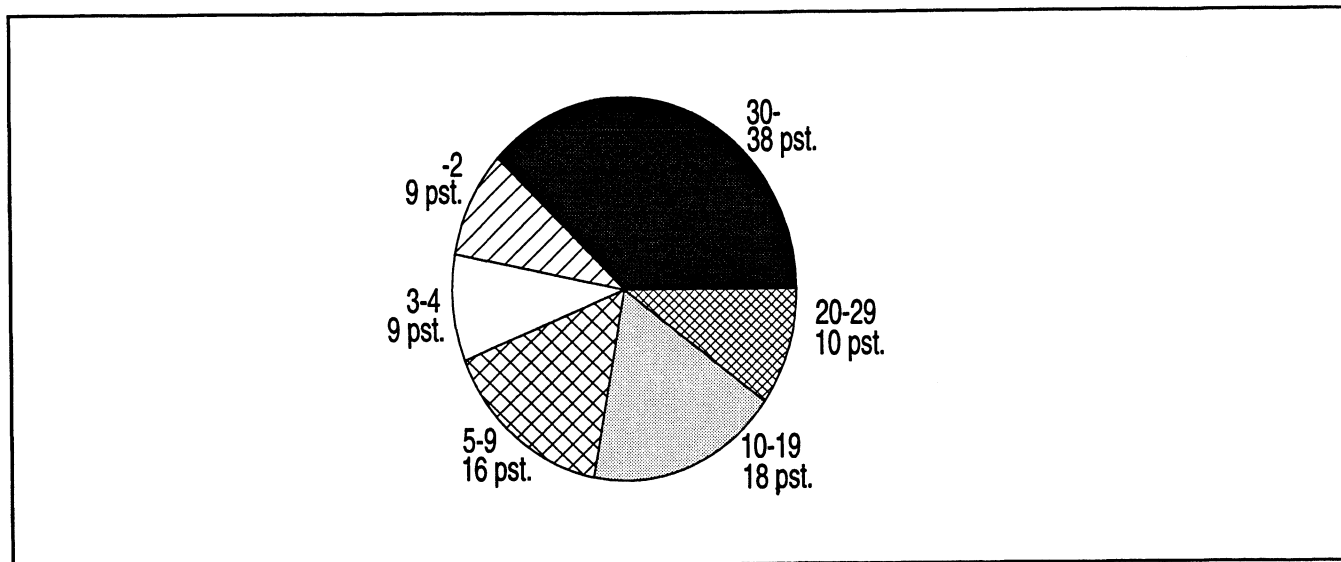
Nærings(hoved)gruppe/ årsverksgruppe	Total	-2	3-4	5-9	10-19	20-29	30-
Nærings- og nytelsesmidler ¹	1 791	908	261	264	165	71	122
Beklednings- og tekstilvarer.....	1 125	789	152	110	48	15	11
Møbler og innbo.....	800	495	108	84	59	24	30
Konsumvarer ellers.....	2 480	1 752	269	244	127	37	51
Konsumvarer totalt.....	6 196	3 944	790	702	399	147	214
Råvarer.....	1 558	911	194	218	138	34	63
Jernvarer og bygningsartikler.....	3 060	1 693	494	491	243	62	77
Maskiner og utstyr.....	6 923	3 877	1 077	1 071	553	147	198
Produksjonsmidler.....	11 541	6 481	1 765	1 780	934	243	338
Motorkjøretøyer.....	461	217	57	79	52	22	34
Brensel og drivstoff.....	192	126	35	12	7	3	9
Motorkjøretøyer m.m. ²	653	343	92	91	59	25	43
Engroshandel totalt.....	18 390	10 768	2 647	2 573	1 392	415	595
Sysselsetting ³	101 835	9 224	8 935	16 592	18 355	9 727	39 002
Omsetning ⁴	348 360	29 338	23 518	51 545	58 591	32 591	152 778

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff. ³ Målt i årsverk. ⁴ Omsetning i mill.kr.

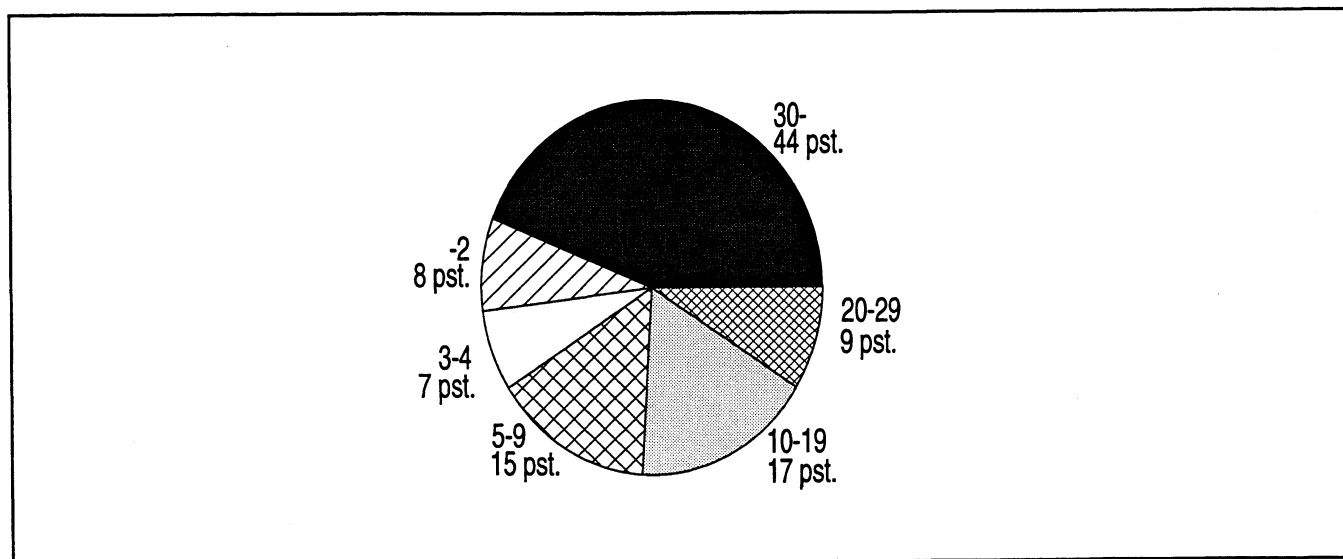
Figur 2. Andeler av engrosbedrifter fordelt på ulike årsverksgrupper



Figur 3. Andeler av total sysselsetting innen engroshandel fordelt på ulike årsverksgrupper



Figur 4. Andeler av total engrosomsetning fordelt på ulike årsverksgrupper



Drøyt 23 prosent av alle engrosbedrifter hadde en omsetning på mindre enn 1/2 million norske kroner i 1992 (se tabell 9). Hele 61 prosent hadde en omsetning på mindre enn 5 millioner kroner samme år, mens 74 prosent av dem omsatte for mindre enn 10 millioner kroner i 1992. Bedrifter innen næringsgruppen Maskiner og utstyr med en omsetning på mindre enn 5 millioner kroner, utgjorde alene drøyt 23 prosent av alle engrosbedrifter i 1992 (se tabell 9). Allikevel står de store bedriftene for en dominerende andel av både total sysselsetting innenfor

næringsområdet og total engrosomsetning. Bedrifter med 50 millioner kroner eller mer i omsetning stod for 44 prosent av sysselsettingen innen næringsområdet. Tilsvarende andel for bedrifter med 20 millioner kroner eller mer og 10 millioner kroner eller mer i omsetning var hhv. 64 prosent og 77 prosent. Bedrifter med 50 millioner kroner eller mer i omsetning stod for 68 prosent av totalomsetningen innen næringsområdet i 1992. For bedrifter med 20 millioner kroner eller mer i omsetning var denne andelen på 83 prosent (se tabell 9).

Tabell 9. Engroshandelsbedrifter etter størrelse, målt ved omsetning (i millioner kr) (1992)

Næringsgruppe/ omsetningsgruppe	I alt	Bedrifter etter omsetning ekskl. mva. (mill.kr)						
		-0,5	0,5-0,9	1,0-4,9	5,0-9,9	10,0-19,9	20,0-49,9	50-
Nærings- og nytelsesmidler ¹	1 791	299	122	415	181	220	245	309
Beklednings- og tekstilvarer.....	1 125	296	105	368	139	105	69	43
Møbler og innbo.....	800	193	82	246	82	76	61	60
Konsumvarer ellers.....	2 480	872	265	692	235	185	140	91
Konsumvarer totalt.....	6 196	1 660	574	1 721	637	586	515	503
Råvarer.....	1 558	330	131	378	157	176	219	167
Jernvarer og bygningsartikler.....	3 060	573	242	991	497	375	255	127
Maskiner og utstyr.....	6 923	1 627	654	2 030	1 023	735	574	280
Produksjonsmidler.....	11 541	2 530	1 027	3 399	1 677	1 286	1 048	574
Motorkjøretøyer.....	461	75	22	120	64	56	65	59
Brensel og drivstoff.....	192	46	27	47	21	12	17	22
Motorkjøretøy m.m. ²	653	121	49	167	85	68	82	81
Engroshandel totalt.....	18 390	4 311	1 650	5 287	2 399	1 940	1 645	1 158
Sysselsetting ³	101 835	1 270	1 636	10 911	9 776	13 422	19 881	44 939
Omsetning ⁴	348 360	747	1 198	13 364	17 034	27 349	50 836	237 831

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff. ³ Målt i årsverk. ⁴ Omsetning i mill. kr (ekskl. mva.).

5. Sysselsetting innen norsk engroshandel

5.1. Sysselsetting for ulike næringsgrupper

I den norske engroshandelen ble det utført ca. 104 500 årsverk i 1992 (inklusive 2 644 årsverk i hjelpeavdelinger). Mange av de sysselsatte var deltidsansatte. Tallet på sysselsatte innen næringsområdet var derfor høyere (jf. kap. 1.2).

Sysselsettingen målt i antall årsverk har variert mye siden 1985. Fra 1985 til 1988 økte sysselsettingen innen næringsområdet med drøyt 8 700 årsverk. Sysselsettingen falt så med snaut 5 900 årsverk fra 1988 til 1990. Fra 1990 til 1991 holdt den seg relativt stabil, dvs. den økte med nesten 1 200 årsverk, for så å synke med 2 500 årsverk til 1992.

Fra 1985 til 1992 økte antall årsverk i næringshovedgruppen Konsumvarer med 5,5 prosent.

Det tilsvarende tallet for Produksjonsmidler var 1,0 prosent, og for Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff -11,4 prosent. Totalt økte sysselsettingen innen engroshandelen med 1,5 prosent i løpet av syvårsperioden. Sysselsettingsandelene for de enkelte næringshovedgruppene har vært relativt stabile, med Produksjonsmidler som den største hovedgruppen med en andel på 60 prosent i 1992. Andelen for Konsumvarer var ca. 33 prosent i 1992, og for Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff var den nesten 7 prosent.

Næringsgruppen i sterkest vekst, bortsett fra Konsumvarer ellers, har vært Maskiner og utstyr, med en sysselsettingsvekst på 10,9 prosent fra 1985 til 1992. Næringsgruppen Jernvarer og bygningsartikler har hatt den mest negative trenden i perioden. Sysselsettingen innen denne næringsgruppen ble redusert med drøyt 15 prosent (se tabell 10).

Tabell 10. Sysselsetting etter næringsgruppe innen norsk engroshandel

Nærings(hoved)gruppe	Antall utførte årsverk (i 1 000)					Andel i prosent					Vekst i prosent 1992/1985
	1985	1988	1990	1991	1992	1985	1988	1990	1991	1992	
Total engroshandel	103,0	111,7	105,8	107,0	104,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	4,4
Nærings- og nyttelsesmidler ¹	16,1	17,0	15,9	16,8	16,8	15,6	15,2	15,0	15,7	16,1	4,4
Beklednings- og tekstilvarer	3,8	3,5	3,5	3,6	3,4	3,6	3,1	3,3	3,4	3,3	10,5
Møbler og innbo	4,9	4,9	4,4	4,6	4,3	4,8	4,4	4,1	4,3	4,1	-12,2
Andre konsumvarer	8,2	9,2	10,1	10,3	10,3	8,0	8,3	9,3	9,6	9,9	25,6
Konsumvarer totalt	33,0	34,6	33,9	35,3	34,8	32,0	31,0	32,0	33,0	33,3	5,5
Råvarer	10,3	11,3	10,6	10,2	10,0	10,0	10,2	10,0	9,5	9,6	-2,9
Jernvarer og byggningsartikler	17,9	19,8	16,7	16,2	15,2	17,4	17,7	15,8	15,2	14,6	-15,1
Maskiner og utstyr	33,9	38,0	37,6	38,1	37,6	32,9	34,0	35,6	35,6	36,0	10,9
Produksjonsmidler	62,1	69,1	64,9	64,5	62,7	60,3	61,4	61,4	60,3	60,0	1,0
Motorkjøretøyer	4,6	4,5	3,8	4,1	4,0	4,5	4,0	3,6	3,8	3,8	-13,0
Brensel og drivstoff	3,3	3,5	3,2	3,1	3,0	3,2	3,1	3,0	2,9	2,9	-9,1
Motorkjøretøyer m.m. ² ..	7,9	8,0	7,0	7,2	7,0	7,7	7,1	6,6	6,7	6,7	-11,4

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.

5.2. Sysselsetting fordelt etter kjennemerker

Sysselsettingen innen engroshandelen kan brytes ned på heltids- og deltidssysselsatte og kjønn. Varehandelsstatistikken skiller ikke på slike kjennemerker, men Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) gjør det. Den opererer med antall sysselsatte istedenfor antall årsverk (som i varehandelsstatistikken). Arbeidskraftsundersøkelsene gjennomføres kvartalsvis og baserer seg på et utvalg. I samsvar med ILO-tilråkningene blir personer i arbeidsfør alder klassifisert etter deres tilknytning til arbeidsmarkedet i løpet av en uke (undersøkelsesuken).

AKU-tallene fra og med 2. kvartal 1988 er basert på et gjennomsnitt for tre uker i hvert kvartal, dvs. en uke hver måned, mens undersøkelsene tidligere var basert på bare en referanseuke i kvartalet. Tallene for 1988 er her basert på faktisk arbeidstid, mens for årene 1990, 1991 og 1992 er de basert på avtalt arbeidstid.

AKU behandler næringsområde 61, som omfatter engros- og agenturhandel, under ett. Dette innebærer at det ikke er mulig å skille ut næringshovedgruppene innen engroshandel for seg selv. Agenturhandel er imidlertid en relativt liten næringshovedgruppe (både mht. sysselsetting og omsetning), slik at det å inkludere denne i sysselsettingstallene for engroshandelen ikke vil gi store utslag i statistikken.

5.2.1. Fulltidssysselsatte vs. deltidssysselsatte

AKU deler opp den totale sysselsettingen for næringsområdet engros- og agenturhandel i fulltids- og deltidssysselsetting. I 1992 utgjorde de deltidssysselsatte omtrent 13 prosent av den totale sysselsettingen innenfor næringsområdet. Den klart vanligste arbeidstiden var 37-39 timer pr. uke så vel i 1988 som i 1990, 1991 og 1992. Dette er rimelig, da normalarbeidsuken i Norge er 37,5 timer. Hele 60 prosent av alle de sysselsatte arbeidet innenfor dette timeintervallet i 1990 og 1991, og 62 prosent i 1992 (jf. tabell 11).

Tabell 11. Sysselsatte innen næringsområdet engros- og agenturhandel etter avtalt/vanlig arbeidstid pr. uke. Arsgjennomsnitt

	I alt (i 1 000 sysselsatte)			
	1988	1990	1991	1992
I alt.....	126	120	124	120
Deltid total	20	15	16	16
1-9 timer	4	2	2	3
10-19 timer.....	3	4	3	4
20-29 timer.....	5	5	7	5
30-36 time.....	7	3	4	4
Heltid totalt	94	105	107	104
30-36 timer.....	-	2	2	2
37-39 timer.....	39	72	74	74
40-44 timer.....	23	14	14	14
45 timer og mer.....	32	17	16	14
Uspesifisert	13	-	-	-

5.2.2. Sysselsatte kvinner vs. sysselsatte menn

Når det gjelder andelen av sysselsatte kvinner og menn innenfor næringsområdet, utgjorde mannsandelen 71 prosent i 1988, og hhv. 72 prosent og 70 prosent i 1990 og 1991. I 1992 var den 70 prosent. Kvinneandelene lå dermed på rundt 30 prosent i de tilsvarende årene.

Menn mellom 30 og 49 år har individuelt vært den dominerende gruppen mht. sysselsetting, og utgjorde

omtrent 40 prosent av alle sysselsatte innen næringsområdet i disse fire årene. Inkluderer vi kvinner i tilsvarende alder, utgjør denne aldersgruppen totalt rundt 55 prosent av den totale sysselsettingen.

Pensjonsalderen i Norge er i dag 67 år (for noen 64 år). Sysselsatte over pensjonsalder utgjør en ubetydelig andel av total sysselsetting, nærmere bestemt knapt 1 prosent (jf. tabell 11).

Tabell 12. Sysselsatte innen næringsområdet engros- og agenturhandel etter kjønn og aldersgruppe. Årsgjennomsnitt

Kjønn og aldersgruppe	I alt (i 1 000 sysselsatte)			
	1988	1990	1991	1992
Menn				
I alt.....	90	87	86	84
16-19 år.....	3	2	2	1
20-24 år.....	8	6	6	6
25-29 år.....	12	13	11	11
30-39 år.....	26	25	25	27
40-49 år.....	24	23	24	22
50-59 år.....	12	11	11	11
60-66 år.....	4	5	5	5
67-69 år.....	1	1	1	-
70-74 år.....	-	-	-	-
Kvinner				
I alt.....	36	34	37	36
16-19 år.....	2	1	1	1
20-24 år.....	5	4	4	3
25-29 år.....	5	5	6	7
30-39 år.....	9	9	10	9
40-49 år.....	9	9	10	10
50-59 år.....	5	4	4	5
60-66 år.....	1	1	2	2
67-69 år.....	-	-	-	-
70-74 år.....	-	-	-	-

6. Engroshandelsaktivitet i Norge

Totalt har det vært en vekst i omsetningen innen engroshandelen på 33,4 prosent målt i løpende priser fra 1985 til 1992. Omsetningen i løpende priser beløp seg i 1992 til snaut 348 400 millioner kroner.

Av næringshovedgruppene hadde Konsumvarer den høyeste veksten i perioden, med 58 prosent. Omsetningen innen Produksjonsmidler økte med 31 prosent, mens den for Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff viste en nedgang med 2 prosent. Nedgangen for den sistnevnte næringshovedgruppen skyldtes et fall i tallet på solgte motorkjøretøy.

På næringsgruppenivå hadde Nærings- og nytelsesmidler den sterkeste veksten når vi ser bort fra Konsumvarer ellers. Omsetningen innen næringsgruppen steg med 58 prosent i løpet av perioden. Denne næringsgruppen hadde dessuten den høyeste prosentandelen av totalomsetningen innen næringsområdet. Andelen utgjorde 24,4 prosent i 1992. Dette er en andelsøkning på 4 prosentpoeng fra 1985. Næringsgruppen Motorkjøretøyer var den eneste med nedgang i perioden. Omsetningen innen denne næringsgruppen falt med 8,5 prosent i fra 1985 til 1992, målt i løpende priser (se tabell 13).

Tabell 13. Omsetning i engroshandelen i løpende priser fordelt på næringsgrupper

Næringshovedgruppe	Omsetning (i mrd.kr) ekskl. mva.					Andel i prosent					Vekst i prosent 1992/1985
	1985	1988	1990	1991	1992	1985	1988	1990	1991	1992	
Total engroshandel	261,1	318,0	343,6	348,2	348,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	33,4
Nærings- og nyttelsesmidler ¹	53,9	78,5	85,9	85,7	85,1	20,6	24,7	25,0	24,6	24,4	57,9
Beklednings- og tekstilvarer	8,9	9,5	10,5	11,3	11,9	3,4	3,0	3,1	3,2	3,4	33,7
Møbler og innbo	11,2	13,3	13,4	13,8	14,3	4,3	4,2	3,9	4,0	4,1	27,7
Andre konsumvarer	13,0	18,2	22,1	24,3	25,8	5,0	5,7	6,4	7,0	7,4	98,5
Konsumvarer totalt.....	87,0	119,5	131,9	135,1	137,0	33,3	37,6	38,4	38,8	39,3	57,5
Råvarer	42,2	51,7	56,0	55,2	52,1	16,2	16,3	16,3	15,8	15,0	23,5
Jernvarer og byggningsartikler	30,6	41,2	38,0	36,3	34,3	11,7	13,0	11,1	10,4	9,9	12,1
Maskiner og utstyr	50,6	63,8	70,5	72,6	75,2	19,4	20,0	20,5	20,9	21,6	48,6
Produksjonsmidler.....	123,4	156,7	164,5	164,1	161,6	47,3	49,3	47,9	47,1	46,4	31,0
Motorkjøretøyer.....	23,5	19,3	18,0	18,0	21,5	9,0	6,0	5,2	5,2	6,2	-8,5
Brensel og drivstoff	27,2	22,5	29,2	31,0	28,3	10,4	7,1	8,5	8,9	8,1	4,0
Motorkjøretøyer m.m. ² ..	50,7	41,8	47,2	49,0	49,8	19,4	13,1	13,7	14,1	14,3	-1,8

¹ Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ² Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.

Dersom vi regner med faste priser (jf. vedlegg 1) var det en reduksjon i engroshandelsomsetningen fra 1985 til 1992 med 8,2 prosent. Bare Konsumvarer hadde vekst på næringshovedgruppenivå, med 7,5 prosent. Målt i faste priser falt omsetningen for Produksjonsmidler med 8,4 prosent, mens omsetningen for

Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff gikk ned med hele 31,8 prosent i løpet av perioden. Dette skyldtes i høy grad et dramatisk reduksjon i omsetningen av motorkjøretøy, som falt med nesten 37 prosent regnet i faste priser (se tabell 14).

Tabell 14. Omsetning i engroshandelen i faste priser fordelt på næringsgrupper

Nærings(hoved)gruppe	Omsetning (i mrd kr) ekskl. mva.					Vekst (prosent) 1992/1985
	1985	1988	1990	1991	1992	
Totalt	261,1	261,1	252,7	240,6	239,8	-8,2
Nærings- og nytelsesmidler ¹	53,9	62,7	62,3	59,6	58,1	7,8
Beklednings- og tekstilvarer	8,9	7,6	7,6	7,9	8,1	-9,0
Møbler og innbo	11,2	10,6	9,7	9,6	9,8	-12,5
Andre konsumvarer	13,0	14,5	16,0	16,9	17,6	35,4
Konsumvarer totalt	87,0	95,4	95,7	94,0	93,5	7,5
Råvarer	42,2	40,6	40,3	38,5	36,4	-13,7
Jernvarer og bygningsartikler	30,6	32,3	27,4	25,3	24,0	-21,6
Maskiner og utstyr	50,6	50,1	50,8	50,6	52,6	4,0
Produksjonsmidler	123,4	123,0	118,4	114,4	113,0	-8,4
Motorkjøretøyer	23,5	17,6	14,0	12,5	14,9	-36,6
Brensel og drivstoff	27,2	20,5	22,7	21,5	19,7	-27,6
Motorkjøretøy m.m. ²	50,7	38,1	36,7	33,9	34,6	-31,8

¹Inkluderer matvarer, drikkevarer og tobakk. ²Inkluderer motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.

7. Eierstruktur innen norsk engroshandel

Eierstrukturen innen norsk engroshandel er sterkt dominert av aksjeselskaper. Hele 69 prosent av alle norske engrosbedrifter hadde denne eieformen i 1992. Andelen var 57 prosent i 1975 og 61 prosent i 1985. Hele 87,5 prosent av alle utførte årsverk innen engroshandelen i 1992 ble utført av sysselsatte i aksjeselskaper. I 1956 var denne andelen 57 prosent, mens den var hhv. 78 prosent og 83 prosent i 1975 og 1985. I tillegg hadde aksjeselskapene i 1992 en andel av totalomsetningen innen engroshandelen på hele 81,8 prosent. Denne andelen har økt fra 53 prosent i 1956 til hhv. 71 prosent og 79 prosent i 1975 og 1985. Aksjeselskap har dermed blitt en mer og mer dominerende eieform innen engroshandelen siden midten av 1950-tallet.

For enkeltmannsforetak var andelen av alle engrosbedrifter i 1992 på 23 prosent, mens

sysselsettingsandelen som navnet tilsier var atskillig mindre. Denne var på 3,8 prosent. Andelen av total engrosomsetning for denne eieformen var beskjedne 1,6 prosent.

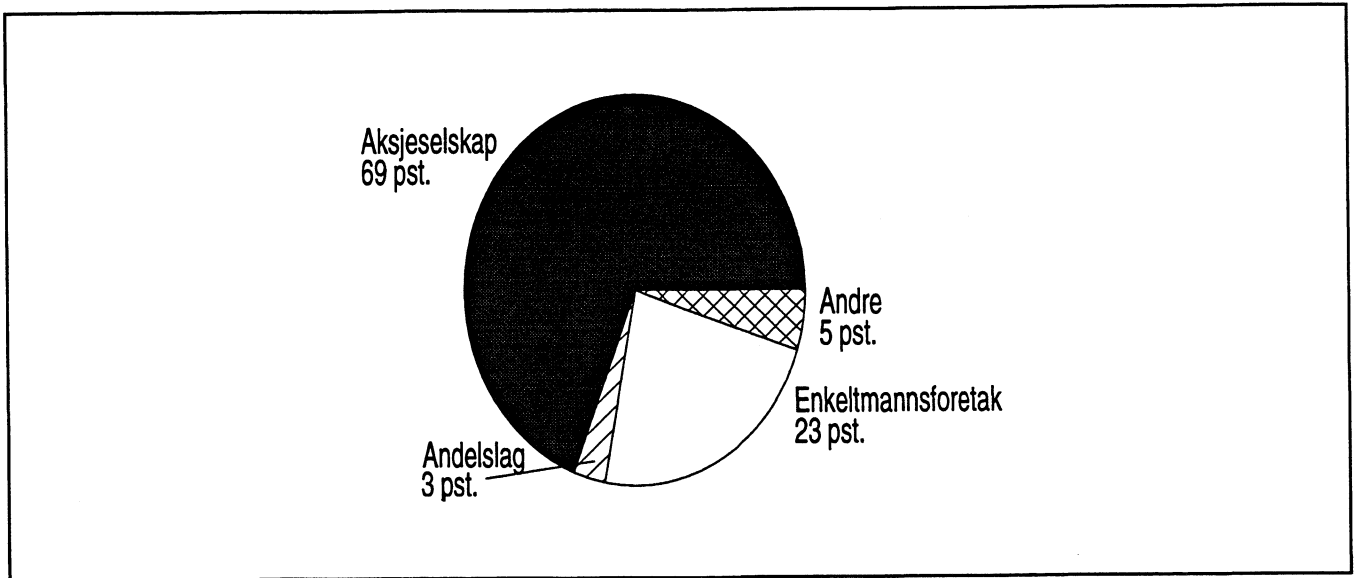
For andelslag var bedriftsandelen 3,1 prosent i 1992, mens sysselsettingsandelen var 5,6 prosent. Andelen av total engrosomsetning var atskillig større, fordi andelslagene har store enheter og er den eieformen som omsetter mest pr. sysselsatt. Denne var på 11,4 prosent i 1992 (se tabell 15 og figur 5). Denne eieformen har fått mindre omfang siden midten av 1950-tallet. I 1956 utgjorde omsetningsandelen 18 prosent, mens sysselsettingsandelen var 9 prosent. I 1975 var de tilsvarende andelen hhv. 14 prosent og 8 prosent.

Tabell 15: Bedrifter, sysselsetting og omsetning (ekskl. mva.), etter eieform (1992)

Variabel/Eieform	Total	Enkeltmannsforetak	Prosentandel	A/S ¹	Prosentandel	Andelslag	Prosentandel	Andre ⁴	Prosentandel
Antall bedrifter.....	18 390	4 221	23,0	12 689	69,0	577	3,1	903	4,9
Sysselsetting ²	101 835	3 888	3,8	89 154	87,5	5 745	5,6	3 048	3,0
Omsetning ²	348 360	5 427	1,6	284 827	81,8	39 700	11,4	18 406	5,2

¹ Aksjeselskap. ² Antall utførte årsverk, eksklusive årsverk i hjelpeavdelinger. ³ Omsetning eksklusive mva. ⁴ Omfatter ansvarlige selskaper, kommandittselskaper, statlige og kommunale foretak etc.

Figur 5. Andeler av totalt antall engroshandelsbedrifter for ulike eieformer (1992)



8. Engroshandelsbedrifter i Norge etter regional fordeling

Norge har i alt 19 fylker. Størst folkemengde har Oslo, som pr 1.1.1992 hadde drøyt 467 400 innbyggere. Deretter fulgte Akershus og Hordaland, med hhv. 421 400 og 414 100 innbyggere. Dette forholdet gjenspeiles også i tallet på engrosbedrifter. I løpet av 1992 hadde Oslo flest engrosbedrifter i drift av de norske fylkene med 4 027. Dette var en andel på 21,9 prosent av totalt antall engrosbedrifter i landet. Deretter fulgte Akershus og Hordaland, med hhv. 2 593 (14,1 prosent) og 1 443 (7,8 prosent) bedrifter.

Også når det gjelder sysselsetting innen engroshandel gjelder den samme fylkesrangeringen. Her var Oslo størst i 1992, med snaut 32 700 sysselsatte. Dette tilsvarte 32,1 prosent av totalt antall sysselsatte innen

engroshandelen. Deretter fulgte Akershus og Hordaland, med hhv. nesten 17 000 (16,7 prosent) og 7 400 (7,3 prosent) sysselsatte.

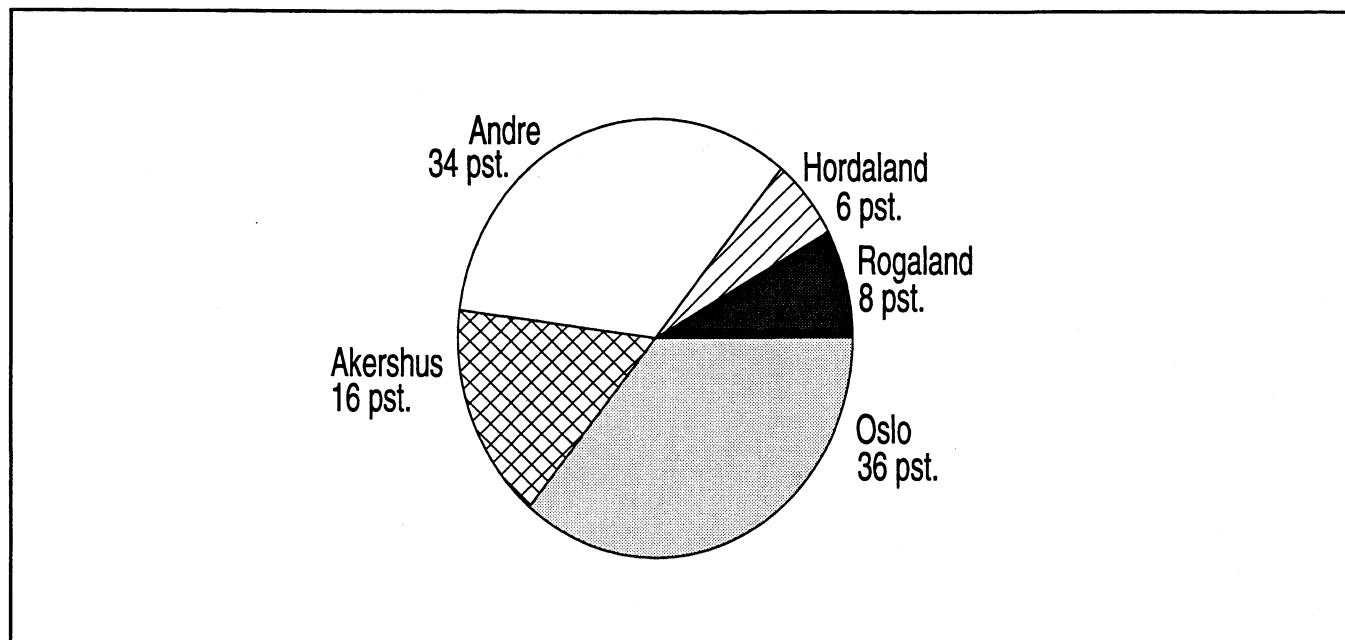
Når det gjelder omsetningen innen engroshandelen var Oslo enda mer dominerende. Fylket stod i 1992 for en engrosomsetning på snaut 125 100 millioner norske kroner. Dette utgjorde 35,9 prosent av den totale engrosomsetningen dette året. Akershus var nest størst, med en engrosomsetning på drøyt 57 000 millioner kr (16,4 prosent) og Rogaland tredje størst med 28 400 millioner kr (8,2 prosent). Totalt hadde østlandsfylkene Oslo og Akershus over halvparten av totalomsetningen, nærmere bestemt 52,3 prosent (se tabell 16 og figur 6).

Tabell 16. Engroshandelsbedrifter, -sysselsetting og -omsetning (ekskl. mva.) etter fylke (1992)

Fylke	Bedrifter	Andel (prosent)	Sysselsetting ¹	Andel (prosent)	Omsetning ekskl. mva. ²	Andel (prosent)
I alt.....	18 390	100,0	101 835	100,0	348 360	100,0
Akershus.....	2 593	14,1	16 962	16,7	57 045	16,4
Østfold.....	1 092	5,9	3 978	3,9	12 117	3,5
Oslo.....	4 027	21,9	32 670	32,1	125 096	35,9
Hedmark.....	577	3,0	2 436	2,4	7 100	2,0
Oppland.....	428	2,3	1 785	1,8	4 321	1,2
Buskerud.....	1 060	5,8	4 956	4,9	14 709	4,2
Vestfold.....	1 047	5,7	4 094	4,0	11 690	3,4
Telemark.....	506	2,8	2 211	2,2	5 631	1,6
Aust-Agder.....	221	1,2	774	0,7	2 297	0,7
Vest-Agder.....	564	3,1	2 190	2,2	5 568	1,6
Rogaland.....	1 283	7,0	6 906	6,8	28 409	8,2
Hordaland.....	1 443	7,8	7 396	7,3	20 937	6,0
Sogn og Fjordane.....	319	1,7	864	0,9	3 510	1,0
Møre og Romsdal.....	841	4,6	3 361	3,3	14 004	4,0
Sør-Trøndelag.....	873	4,7	4 988	4,9	15 167	4,4
Nord-Trøndelag.....	249	1,4	936	0,9	2 246	0,6
Nordland.....	651	3,5	2 428	2,4	7 095	2,0
Troms.....	441	2,4	2 214	2,2	9 052	2,6
Finnmark.....	175	1,0	716	0,7	2 367	0,7

¹ I antall utførte årsverk (ekskl. hjelpeavdelinger). ² Mill. kr.

Figur 6. Andelen av total engroshandelsomsetning for ulike fylker (1992).



I løpet av de siste 25 årene falt Oslos andel av totalt antall engrosbedrifter. Andelen ble redusert fra 34 prosent i 1967 til 22 prosent i 1992. Likeledes falt fylkets andel av total sysselsetting (i årsverk), fra 48 prosent til 32 prosent i samme periode. Andelen av total engrosomsetning sank også i perioden, fra 51 prosent til 36 prosent.

For Akershus gikk trenden i motsatt retning, både når det gjelder andelen av antall bedrifter, sysselsatte og omsetning. Andelen av totalt antall engrosbedrifter steg fra 4 prosent i 1967 til en andel på 14 prosent i 1992. Andelen av sysselsatte (årsverk) og andelen av total engrosomsetning steg fra 4 prosent til drøyt 16 prosent i samme periode (jf. vedlegg 7 (tabell 22 og figurene 7, 8 og 9)).

Andelen av totalt antall engrosbedrifter for Oslo og Akershus samlet har holdt seg relativt stabil, og har

ligget mellom 35 prosent og 38 prosent siden 1967. Fra 1967 til 1992 falt den med 1,9 prosentpoeng. Samlet andel av totalt antall sysselsatte innen engroshandelen lå mellom 48 prosent og 52 prosent i perioden, og falt med 2,6 prosentpoeng fra 1967 til 1992. Når det gjelder den samlede andelen av den totale omsetningen innen engroshandelen for de to fylkene, varierte den fra 51 prosent til 56 prosent. Andelen falt med 3,1 prosentpoeng fra 1967 til 1992. Totalt tyder dette på at Oslo relativt sett mistet en del engrosbedrifter til Akershus i perioden, men også noe til andre nabofylker, spesielt Buskerud. Buskeruds andel av totalt antall bedrifter og total engrosomsetning steg med hhv. 2,0 og 2,2 prosentpoeng fra 1967 til 1992. De tilsvarende andelsøkningene for Vestfold var på hhv. 2,4 og 1,8 prosentpoeng fra 1967 til 1992. I Østfold steg andelen med hhv. 1,3 og 1,4 prosentpoeng. Verken Hedmark eller Telemark økte sine relative andeler i perioden.

9. Engroshandelsomsetning pr. innbygger

Når det gjelder engrosomsetning pr. innbygger (pr. capita) er også Oslo størst. Fylket hadde i 1992 en omsetning pr. innbygger på litt i underkant av 266 000 kroner. Akershus hadde den nest største engrosomsetningen pr. innbygger i 1992, med nesten 135 000 kr. Dette var omtrent halvparten av Oslo. Det

var også et langt sprang ned til nummer tre, Rogaland, der omsetningen pr. innbygger utgjorde snaut 83 000 kr i 1992 (se tabell 17). Lavest av fylkene lå Nord-Trøndelag med 17 600 kr. Dette utgjorde mindre enn 7 prosent av tallet for Oslo. Engroshandelen i Norge kan m.a.o. sies å være svært geografisk konsentrert.

Tabell 17. Engroshandelsomsetning pr. innbygger, etter fylke (1992)

Fylke	Omsetning ekskl. mva. ¹	Befolkning ²	Omsetning pr. innbygger ³
Oslo.....	125 096	470 448	265,9
Akershus.....	57 045	423 188	134,8
Rogaland	28 409	344 205	82,5
Buskerud	14 709	226 055	65,1
Troms	9 052	148 359	61,0
Sør-Trøndelag	15 167	253 235	59,9
Møre og Romsdal.....	14 004	238 987	58,6
Vestfold	11 690	200 232	58,4
Østfold	12 117	238 480	50,8
Hordaland.....	20 937	415 393	50,4
Vest-Agder	5 568	146 547	38,0
Hedmark.....	7 100	187 380	37,9
Telemark	5 631	163 153	34,5
Sogn og Fjordane.....	3 510	107 007	32,8
Finnmark	2 367	75 575	31,3
Nordland	7 095	240 069	29,6
Oppland	4 321	182 582	23,7
Aust-Agder	2 297	98 072	23,4
Nord-Trøndelag.....	2 246	127 439	17,6

¹ Mill. kr. ² Gjennomsnittet av befolkningen pr. 1.1. og 31.12. ³ I 1 000 kr.

10. Regnskapsnøkkeltall, kostnadsstruktur og produktivitet

I dette kapitlet er NOS Regnskapsstatistikk kilden. Statistisk sentralbyrås regnskapsstatistikk over engroshandelsforetak omfatter kun de som har 30 eller flere sysselsatte (årsverk). Foretakene er trukket ut på grunnlag av opplysninger om hovedaktivitet og sysselsetting året før regnskapsåret. Foretak som har vært i drift bare en del av regnskapsåret er som hovedregel ikke med i statistikken. Foretak som har unnlatt å gi eller gitt for dårlig regnskapsoppgave er heller ikke med. Foretakene i regnskapsstatistikken for 1991 dekker nesten halvparten av total sysselsetting i engroshandelen dette året.

10.1. Kostnadsstruktur

For foretakene samlet i 1991 utgjorde driftsresultatet 1,2 prosent av driftsinntektene. Vareforbruket la beslag på 76,5 prosent av driftsinntektene, og lønnskostnadene 9,4 prosent. Andre driftskostnader utgjorde 11,5 prosent og ordinære avskrivninger 1,4 prosent av driftsinntektene. Disse prosentandelene har holdt seg relativt stabile de siste årene (jf. NOS Regnskapsstatistikk 1991, tabell 27 og 1987, tabell 27). Næringshovedgruppen Konsumvarer er preget av et relativt høyt vareforbruk (83 prosent av driftsinntektene i 1991) og relativt lave lønnskostnader (6 prosent av driftsinntektene i 1991). For Produksjonsmidler gjelder det motsatte. Her utgjorde vareforbruket og lønnskostnadene hhv. 69 prosent og 14 prosent av driftsinntektene i 1991. For Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff utgjorde avskrivningene en relativt høy andel av driftsinntektene, med 2,1 prosent i 1991 (jf. vedlegg 6).

10.2. Kapitalavkastning, likviditet og kapitalens omløpshastighet

Et foretaks totalrentabilitet beregnes som:
 Totalrentabilitet = (Driftsresultat + rentekostnader) / Gjennomsnittlig investert kapital

Den viser hvor stor avkastning foretaket har hatt på sin totale kapital, uavhengig av finansieringsstrukturen. Totalrentabiliteten har hatt forskjellig utvikling for foretak innen de forskjellige næringshovedgruppene de

siste årene. For konsumvareforetak falt den fra 5,3 prosent i 1985 til 4,3 prosent i 1989, for så å øke til 6,5 prosent i 1991. For produksjonsmiddelforetak falt den fra 8,8 prosent i 1985 til 5,9 prosent i 1989, og til 4,4 prosent i 1991. Fallet for foretak innen Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff var mer dramatisk, fra 11,3 prosent i 1985 til hhv. 9,6 prosent og 5,2 prosent i 1990 og 1991 (NOS Regnskapsstatistikk 1987 og 1991, tabell 23, s. 80).

Likviditeten er økende for foretak innen alle næringshovedgruppene. Denne måles ved likviditetsgraden:

Likviditetsgrad = Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Denne gir en indikasjon på i hvilken grad foretakene er i stand til å innfri sine løpende betalingsforpliktelser. For foretak i engroshandelen totalt falt likviditetsgraden fra 1,33 i 1985 til 1,24 i 1989, for så å øke til 1,43 i 1991. For foretak som drev med produksjonsmidler var den hhv. 1,32, 1,23 og 1,48 i 1985, 1989 og 1991. For konsumvareforetak ble likviditetsgraden redusert fra 1,34 i 1985 til 1,26 i 1988, og økte så til 1,48 i 1991. For foretak innen næringshovedgruppen Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff gikk den fra 1,32 i 1985 ned til 1,14 i 1988, og opp til 1,30 i 1991 (jf. NOS Regnskapsstatistikk 1987 og 1991, tabell 23).

For Statistisk sentralbyrås utvalg av engroshandelsforetak har totalkapitalens omløpshastighet økt siden 1989 når man betrakter engroshandelen totalt (jf. vedlegg 3). Denne er et mål på hvor effektivt foretakene utnytter kapitalen, og forteller hvor mange ganger den investerte kapitalen blir omsatt i løpet av ett år. Man finner denne størrelsen for et foretak ved å dividere årsomsetningen med gjennomsnittlig investert kapital i året. Størrelsen på kapitalens omløpshastighet vil variere fra bransje til bransje. For eksempel er dagligvarebransjen av natur preget av en liten kapitalbinding i forhold til industri. Begrepet skal derfor brukes for å belyse trender innenfor en bransje, og ikke til å sammenligne bransjer. En økning i denne størrelsen tyder på at foretaket utnytter kapitalen på en

bedre og mer effektiv måte enn tidligere. Fra 1989 til 1990 økte kapitalens omløpshastighet fra 1,97 til 1,99 for utvalget, og fra 1990 til 1991 steg den ytterligere til 2,12.

For handel med konsumvarer har kapitalens omløpshastighet økt kraftigst. Den gikk opp fra 2,59 i 1989 til 2,84 i 1991. Nærings- og nytelsesmiddelbransjen er av natur preget av høy omløpshastighet. For Engroshandel med produksjonsmidler økte omløpshastigheten fra 1,78 i 1989 til 1,88 i 1991. Omløpshastigheten på kapitalen for foretak beskjeftiget med Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff er derimot på vei nedover, og sank fra 1,71 i 1990 til 1,68 i 1991. En lavere omløpshastighet kan skyldes overinvesteringer, en uforholdsmessig stor kapitalbinding i varelagre og utestående fordringer, og/eller en reduksjon i driftsinntektene.

10.3. Bearbeidingsverdi og produktivitet

Ifølge varehandelsstatistikken økte tallet på sysselsatte innen engroshandel (målt i årsverk) med 3,9 prosent fra 1985 til 1991, mens omsetningen økte med 33,3 prosent (i løpende priser). Omsetningen pr. årsverk økte med 28 prosent (målt i løpende priser). Samtidig gikk imidlertid engrosprisene opp med 44 prosent (jf. vedlegg 1). Dette innebar en nedgang i omsetningen pr. årsverk målt i faste priser innen næringsområdet i løpet av seksårsperioden (se tabell 2, vedlegg 1 og figur 1). Ifølge varehandelsstatistikken ble omsetningen pr. årsverk målt i faste priser (jf. vedlegg 1) redusert fra 2,54 mill. kr i 1985 til 2,34 mill. kr i 1988, for så å øke til 2,39 mill. kr i 1990. Fra 1990 til 1991 ble den igjen redusert, til 2,25 mill. kr. En slik nedgang i omsetningen pr. årsverk målt i faste priser kan i tillegg til endrede rammebetingelser (etterspørselsendringer, renteøkninger etc.) skyldes lavere produktivitet i bransjen, f.eks. pga. redusert produktivitet for arbeidskraft og/eller kapital (jf. vedlegg 2).

For utvalget i regnskapsstatistikken økte omsetningen pr. årsverk i løpende priser med 20,8 prosent fra 1988 til 1991, til 3,1 millioner kr i 1991 (jf. vedlegg 4). Målt i faste priser (med 1985 som basisår) falt den først fra 2,1 mill. kr i 1988 til 2,0 mill. kr i 1989. Deretter steg den til 2,17 mill. kr i 1990, for videre å synke til 2,14 mill. kr i 1991.

For utvalget av engroshandelsforetak i regnskapsstatistikken falt bearbeidingsverdien med 1,3 prosent fra 1988 til 1991. Bearbeidingsverdien pr. årsverk i engroshandelen steg med 13,4 prosent fra 1988, til 380 000 kr i 1991. For konsumvareforetakene i utvalget økte bearbeidingsverdien pr. årsverk med 34,3 prosent fra 1988 til 1991, til 368 000 kr i 1991. Den høyeste bearbeidingsverdien pr. årsverk i 1991 hadde Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff, med 572 000 kr. Dette var en økning på 5,3 prosent fra 1988, men en nedgang på 16,5 prosent fra året før. For Produksjonsmidler steg bearbeidingsverdien pr. årsverk

med 6,7 prosent fra 1988, til 350 000 kr i 1991 (jf. vedlegg 4 og 5).

Dersom man dividerer bearbeidingsverdien med totale lønnskostnader (direkte lønn pluss sosiale kostnader) får man et mål på arbeidskraftproduktiviteten (jo høyere dette forholdstallet er jo bedre er produktiviteten i arbeidsstyrken). Totalt for foretakene i utvalget falt denne med 5 prosent fra 1988 til 1991, til 1,31 i 1991. For konsumvareforetakene økte den med 11,8 prosent i perioden, til 1,37 i 1991. For foretak engasjert med Produksjonsmidler og Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff falt den med hhv. 9,4 prosent og 14,2 prosent i perioden, til hhv. 1,23 og 1,55 i 1991. Dette tyder på at arbeidskraftproduktiviteten totalt har falt for foretakene i utvalget i regnskapsstatistikken (foretak med over 30 årsverk) i perioden, til tross for at arbeidskraftproduktiviteten innen konsumvareforetakene økte i perioden.

Ifølge NOS Regnskapsstatistikk har totalkapitalens omløpshastighet totalt økt for engrosforetak med 30 sysselsatte (årsverk) eller flere fra 1989 til 1991 (jf. vedlegg 3 og kap. 10.2). Dette tyder på at kapitalproduktiviteten er i ferd med å forbedres for de store foretakene.

Statistisk sentralbyrås regnskapsstatistikk for norske engroshandelsforetak bygger kun på data fra store foretak. Dersom vi antar at utvalget for regnskapsstatistikken er representativt mht. data på forholdet mellom omsetning og gjennomsnittlig investert kapital over året, og mht. bearbeidingsverdi pr. årsverk og totale lønnskostnader, kan vi konkludere med at nedgangen i omsetning pr. årsverk målt i faste priser totalt for næringsområdet, ikke skyldes redusert kapitalproduktivitet. Den kan skyldes redusert arbeidskraftproduktivitet, og ev. en reduksjon i andre delproduktiviteter, f.eks. fall i organisasjonsproduktivitet, salgsproduktivitet eller produksjonsproduktivitet (jf. vedlegg 2), samt endringer i eksterne rammebetingelser (etterspørsels-/preferanseendringer hos konsumenter, endringer i rente- og prisnivå m.m.).

10.4. Engroshandelsforetakenes investeringer

Foretakene som inngår i Statistisk sentralbyrås regnskapsstatistikk dekker ca. 50 prosent av den totale sysselsettingen innen engroshandelen. Det er mulig å finne tilnærmede tall for investeringer i anleggsmidler for foretakene. Dette gjøres ved å legge av- og nedskrivninger på, samt tap ved avgang (salg, erstatning, ekspropriasjon mv.) av anleggsmidler til balanseendringen over året for anleggsmidler. Videre må man trekke fra eventuelle oppskrivninger på og gevinster ved avgang av anleggsmidler:

	Varige fysiske anleggsmidler UB (31.12.)
-	Varige fysiske anleggsmidler IB (1.1.)
=	Balanseendring for varige fysiske anleggsmidler
+/-	Av- og nedskrivninger (+) / oppskrivninger (-)
+	Tap ved avgang (salg, erstatning, ekspropriasjon mv.)
-	Gevinst ved avgang (salg, erstatning, ekspropriasjon mv.)
=	Investering i varige fysiske driftsmidler

Ifølge NOS Regnskapsstatistikk 1985, 1988, 1990 og 1991 ble de tilnærmede investeringene i anleggsmidler for store engrosforetak 1962 mill. kr i 1985. Videre beløp de seg til 2 818 mill. kr i 1988 og hhv. 1 069 og 3 238 mill. kr i 1990 og 1991. Statistisk sentralbyrås regnskapsstatistikk skiller ikke mellom ulike investeringsobjekter (jf. 1.1.4).

Prisindekser for engroshandel

Tabell 18. Engrosprisindekser 1985-1992

År	Alle varer	Konsumvarer	Produksjonsmidler	Motorkjøretøyer, brensel, drivstoff
1985.....	100,0	100,0	100,0	100,0
1986.....	105,2	110,4	107,8	94,6
1987.....	114,4	119,4	118,2	102,5
1988.....	121,8	125,2	127,4	110,0
1989.....	128,6	131,5	134,3	117,2
1990.....	136,0	137,8	138,9	128,8
1991.....	144,7	143,7	143,5	144,5
1992.....	145,3	146,6	143,0	143,9

Kilde: Ukens statistikk.

Årsaker til produktivetsnedgang

Før var det vanlig å sette likhetstegn mellom produktivitet og arbeidskraftproduktivitet. Produktivitet ble forbundet med økt innsats og effektivitet hos de ansatte. Det har i de senere år blitt vanlig å betrakte produktiviteten i en større sammenheng ved å se på totalproduktiviteten. For å få et mål på produktiviteten må verdiskapning sees i forhold til det totale ressursforbruk. Totalproduktiviteten blir dermed sammensatt av en rekke delproduktiviteter. En produktivetsnedgang kan generelt skyldes en dårligere utnyttelse av kapitalen (lavere kapitalproduktivitet pga. manglende lønnsomhetsanalyser, investeringsanalyser, likviditetsstyring, budsjettering, økonomisk styring etc.), en mindre effektiv arbeidsstyrke (lavere arbeidskraftproduktivitet pga. dårlig motivering, opplæring, utstyr, metoder, arbeidsmiljø etc.), lav organisasjonsproduktivitet (pga. dårlig ledelse, kommunikasjon, samarbeid osv.), lav salgsproduktivitet (dårlig strategi, distribusjonssystem, organisering av salg, markedsplaner etc.) eller dårlig produksjonsproduktivitet (svak kvalitetskontroll, lagerstyring, innkjøpsrutiner, produksjonsutstyr etc.).

Totalkapitalens omløpshastighet

Tabell 19. Totalbeholdninger av eiendeler og driftsinntekter for de ulike næringshovedgruppene

	1987	1988	1989	1990	1991
Engroshandel totalt					
Totalkapital 1.1	57 033	62 239	66 286	74 031	68 150
Totalkapital 31.12.	62 239	66 286	74 034	68 150	68 212
Driftsinntekter.....	136 503	137 425	138 109	141 250	144 297
Totalkapitalens omløpshastighet.....	2,29	2,14	1,97	1,99	2,12
a) Konsumvarer					
Totalkapital 1.1.....	17 194	18 490	19 509	20 044	20 036
Totalkapital 31.12.	18 490	19 509	20 044	20 036	20 750
Driftsinntekter.....	48 417	50 083	51 122	53 257	57 999
Totalkapitalens omløpshastighet.....	2,71	2,64	2,59	2,66	2,84
b) Produksjonsmidler					
Totalkapital 1.1.....	24 215	27 170	30 804	36 893	29 889
Totalkapital 31.12.	27 170	30 804	36 893	29 889	30 502
Driftsinntekter.....	55 777	60 452	60 130	57 723	56 827
Totalkapitalens omløpshastighet.....	2,17	2,09	1,78	1,73	1,88
c) Motorkjøretøy, brensel og drivstoff					
Totalkapital 1.1.....	15 624	16 579	15 974	17 097	18 224
Totalkapital 31.12.	16 579	15 974	17 097	18 224	16 960
Driftsinntekter.....	32 309	26 890	26 857	30 271	29 471
Totalkapitalens omløpshastighet.....	2,01	1,65	1,62	1,71	1,68

Merk: Omfatter kun foretak med 30 eller flere sysselsatte (årsverk).

Omsetning og gjennomsnittlig investert kapital i mill. kr. Beregningene er foretatt på grunnlag av NOS Regnskapsstatistikk Industri og Varehandel 1986-1991.

Regnskapsstatistikk

Tabell 20. Omsetning, vareforbruk, varelagre og årsverk for næringsområdet totalt og for de ulike næringshovedgruppene

	1988	1989	1990	1991
Engroshandel totalt				
Driftsinntekter.....	137 424	138 109	141 250	144 297
Varekostnad	104 437	104 855	107 999	110 413
Varelagre 1.1	16 375	16 483	15 783	15 352
Varelagre 31.12	16 483	15 783	15 352	14 588
Antall utførte årsverk	53 753	53 613	47 703	46 735
a) Konsumvarer				
Driftsinntekter.....	50 083	51 122	53 257	57 999
Varekostnad	41 318	42 001	44 229	48 378
Varelagre 1.1	4 668	4 678	4 306	4 269
Varelagre 31.12	4 678	4 306	4 269	4 288
Antall utførte årsverk	15 653	15 463	13 838	13 457
b) Produksjonsmidler				
Driftsinntekter.....	60 452	60 130	57 723	56 827
Varekostnad	42 624	42 444	40 506	39 192
Varelagre 1.1	6 703	7 657	7 462	7 065
Varelagre 31.12	7 657	7 462	7 065	6 700
Antall utførte årsverk	32 499	32 480	28 748	28 141
c) Motorkjøretøy, brensel og drivstoff				
Driftsinntekter.....	26 890	26 857	30 271	29 471
Varekostnad	20 495	20 410	23 264	22 842
Varelagre 1.1	5 004	4 149	4 015	4 019
Varelagre 31.12	4 149	4 015	4 019	3 600
Antall utførte årsverk	5 601	5 670	5 117	5 137

Merk: Omfatter kun foretak med 30 eller flere sysselsatte (årsverk).

Tall i mill. kr. Beregningene er foretatt på grunnlag av NOS Regnskapsstatistikk Industri og Varehandel 1986-1991.

Bearbeidingsverdi totalt og pr. årsverk

Bearbeidingsverdi = Driftsinntekter - vareforbruk av innkjøpte varer +/-beholdningsendring av egentilvirkede varer - tjenestekostnader (eksklusive lønnskostnader, avskrivninger, tap på fordringer.)

Bearbeidingsverdien for de ulike næringshovedgruppene innen den norske engroshandelen har utviklet seg som følger fra 1988 til 1991:

Tabell 21. Bearbeidingsverdi totalt og pr. årsverk (i parentes) for de ulike næringshovedgruppene

Næringshovedgruppe	1988	1990	1991
Engroshandel totalt.....	17 999 (0,335)	17 915 (0,376)	17 760 (0,380)
a) Konsumvarer.....	4 290 (0,274)	4 467 (0,322)	4 958 (0,368)
b) Produksjonsmidler.....	10 672 (0,328)	9 946 (0,346)	9 863 (0,350)
c) Motorkjøretøyer, brensel og drivstoff.....	3 037 (0,543)	3 503 (0,685)	2 939 (0,572)

Merk: Omfatter kun foretak med 30 eller flere sysselsatte (årsverk). I mill. kr. I parenteser: Bearbeidingsverdi pr. utført årsverk (i mill. kr). Beregningene er foretatt på grunnlag av NOS Regnskapsstatistikk Industri og Varehandel 1986-1991.

Kostnadsstruktur og profittstørrelse

Tabell 22. Driftsinntekter og driftskostnader for de ulike næringshovedgruppene

Næringshovedgruppe	Drifts- inntekter	I prosent av driftsinntekter				
		Drifts- resultat	Vare- kostnad	Lønns- kostnader	Andre driftskostnader	Ordinære avskrivninger
Engroshandel totalt	144 297	1,2	76,5	9,4	11,5	1,4
a) Konsumvarer	57 999	1,6	83,4	6,2	8,2	0,8
b) Produksjonsmidler	56 827	1,0	69,0	14,2	14,1	1,7
c) Motorkjøretøy, brensel og drivstoff	29 471	1,2	77,5	6,5	12,8	2,1

Merk: Omfatter kun foretak med 30 eller flere sysselsatte (årsverk). Tall for driftsinntekter i mill. kr.

Kilde: NOS Regnskapsstatistikk 1987 (tabell 27) og 1991 (tabell 27).

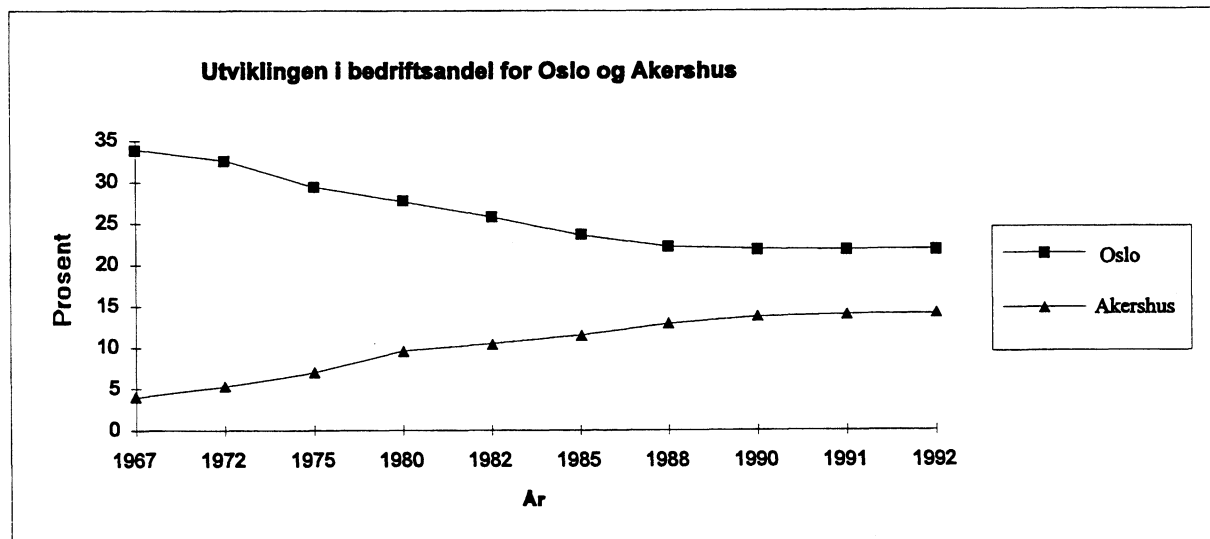
Utviklingen i bedrifts-, sysselsettings- og omsetningsandelene for Oslo og Akershus de siste 25 årene

Tabell 23. Utviklingen i bedrifts-, sysselsettings- og omsetningsandel for Oslo og Akershus

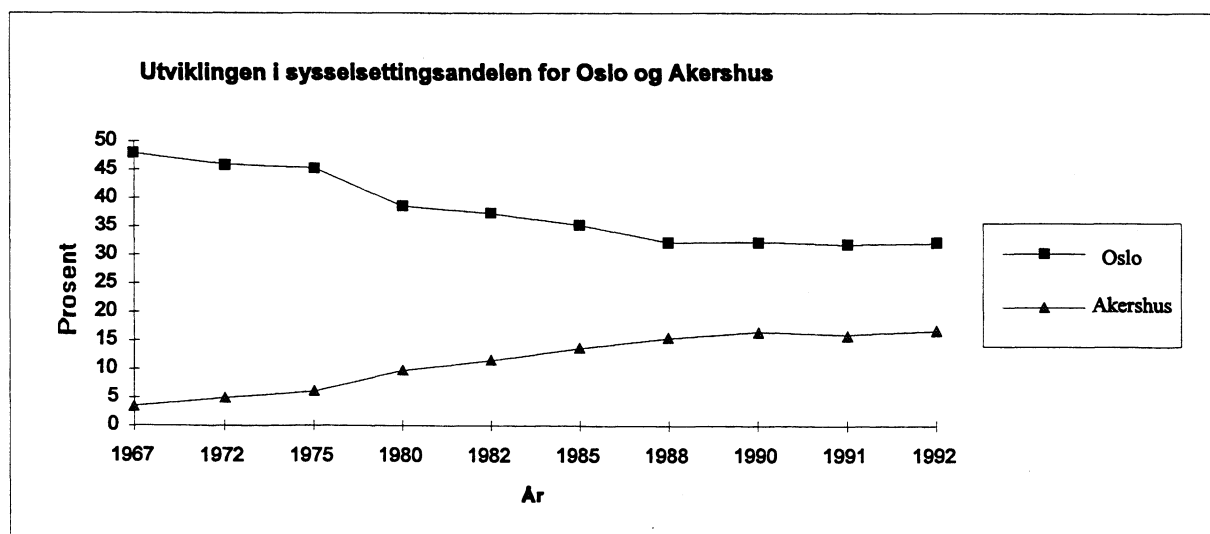
Variabel og fylke / År	1967	1972	1975	1980	1982	1985	1988	1990	1991	1992
Bedrifter i hele landet	6 947	7 134	8 599	10 603	11 918	14 345	16 725	17 931	19 072	18 390
Bedrifter i Oslo	2 353	2 324	2 531	2 930	3 073	3 387	3 719	3 929	4 160	4 027
Andel i prosent	33,9	32,6	29,4	27,6	25,8	23,6	22,2	21,9	21,8	21,9
Bedrifter i Akershus	279	379	600	1 015	1 248	1 651	2 162	2 455	2 671	2 593
Andel i prosent	4,0	5,3	7,0	9,6	10,5	11,5	12,9	13,7	14,0	14,1
Landets sysselsetting ¹	67 793	79 188	82 330	94 239	96 837	102 972	111 690	103 453	107 013	101 835
Sysselsatte i Oslo	32 479	36 469	37 317	36 371	36 129	36 245	35 977	33 376	34 022	32 670
Andel i prosent	47,9	46,0	45,3	38,6	37,3	35,2	32,2	32,3	31,8	32,1
Sysselsatte i Akershus	2 402	3 881	4 939	9 113	11 167	13 969	17 165	17 093	17 146	16 962
Andel i prosent	3,5	4,9	6,0	9,7	11,5	13,6	15,4	16,5	16,0	16,7
Landets omsetning ²	29 778	56 835	78 971	196 490	183 283	261 116	317 953	343 614	348 147	348 360
Omsetning i Oslo	15 205	24 362	38 609	83 255	80 259	108 402	119 072	127 739	124 519	125 096
Andel i prosent	51,1	42,9	48,9	42,4	43,8	41,5	37,5	37,2	35,8	35,9
Omsetning i Akershus	1 267	2 635	4 972	23 262	18 737	36 510	46 991	53 517	54 002	57 045
Andel i prosent	4,3	4,6	6,3	11,8	10,2	14,0	14,8	15,6	15,5	16,4

¹ Engrossysselsetting målt i antall utførte årsverk. ² Engrosomsetning i mill. kr.

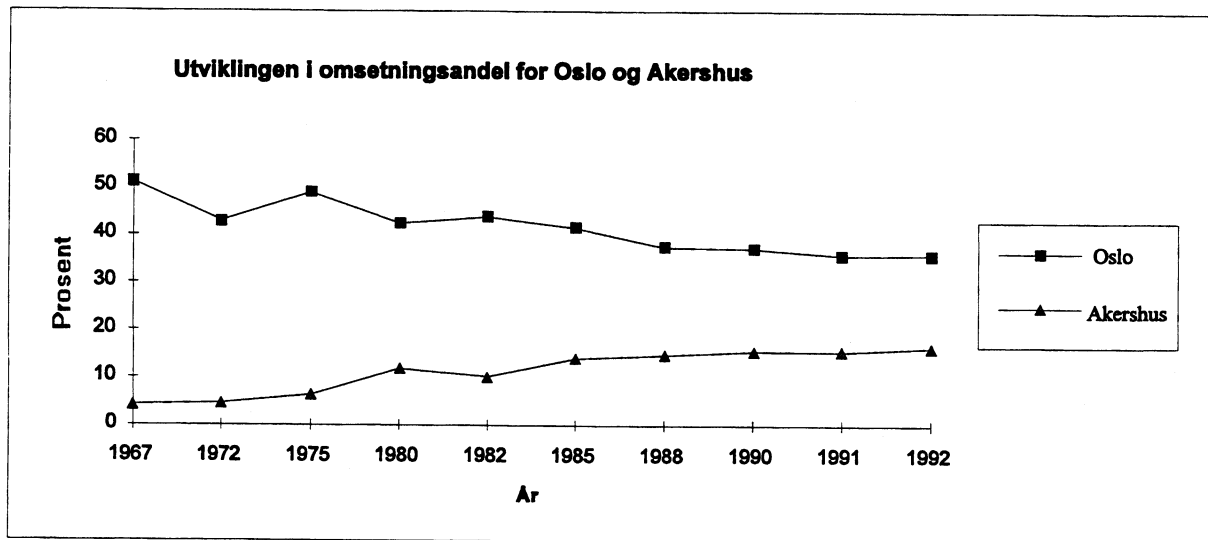
Figur 7. Utviklingen i bedriftsandel for Oslo og Akershus



Figur 8. Utviklingen i sysselsettingsandel (årsverk) for Oslo og Akershus



Figur 9: Utviklingen i omsetningsandel (ekskl.mva.) for Oslo og Akershus.



Litteraturliste

Banken, K. og Busch, T. (1986) "Analyse av regnskapet: Veien til bedre økonomisk styring", Tano, Otta

Boye, K. (1988) "Finansielle emner", 6. utg., Bedriftsøkonomisk forlag, Oslo

ISIC Rev. 2: Standard for næringsgruppering, opptrykk 1992

NOS AKU (Arbeidskraftundersøkelsen) 1985, 1988, 1990, 1991, 1992

NOS Arbeidsmarkedsstatistikk 1985-1992

NOS Nasjonalregnskapsstatistikk 1985-1992

NOS Regnskapsstatistikk for industri og varehandel 1985-1992

NOS Varehandelsstatistikk 1956-1992

"Ukens Statistikk" (1985-1992) (Merk: Het Statistisk ukehefte før 1992)

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 95/4 Inger Texmon: Ut av redet En demografisk analyse av flytting fra foreldrehjemmet. 1995-87s. 95 kr ISBN 82-537-4108-1
- 95/5 Resultatkontroll jordbruk 1995 Gjennomføring av tiltak mot forurensninger. 1995-90s. 95 kr ISBN 82-537-4129-4
- 95/6 Hilde H. Holte: Langtidsarbeidsløses levekår 1991. 1995-77s. 95 kr ISBN 82-537-4132-4
- 95/7 Geir Frengen, Frank Foyn, og Richard Ragnarson: Innovasjon i norsk industri og oljeutvinning i 1992. 1995-93s. 95 kr ISBN 82-537-4135-9
- 95/8 Annegrete Bruvoll og Gina Spurkland: Avfall i Noreg fram til 2010. 1995-33s. 80 kr ISBN 82-537-4136-7
- 95/9 Taran Fæhn, Leo Andreas Grünfeld, Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland og Birger Strøm: Sammensetningen av den effektive støtten til norske næringer i 1989 og 1991. 1995-106s. 110 kr ISBN 82-537-4137-5
- 95/10 Ole Tom Djupskås og Runa Nesbakken: Energi- bruk i husholdningene 1993 Data fra forbruksundersøkelsen. 1995-46s. 80 kr ISBN 82-537-4138-3
- 95/11 Liv Grøtvedt og Liv Belsby: Barns helse Helseundersøkelsene. 1995-53s. 95 kr ISBN 82-537-4140-5
- 95/12 Kristin Rypdal: Anthropogenic Emissions of SO₂, NO_x, NMVOC and NH₃ in Norway. 1995-56s. 95 kr ISBN 82-537-4145-6
- 95/13 Odd Frank Vaage: Feriereiser 1993/94. 1995-48s. 80 kr ISBN 82-537-4149-9
- 95/14 Bodil Merethe Larsen og Runa Nesbakken: Norske CO₂-utslipp 1987-1993 En studie av CO₂-avgiftens effekt. 1995-40s. 80 kr ISBN 82-537-4158-8
- 95/15 Odd Frank Vaage: Kultur- og mediebruk 1994. 1995-68s. 95 kr ISBN 82-537-4159-6
- 95/16 Toril Austbø: Kommunale avløp Økonomi. 1995-39s. 80 kr ISBN 82-537-4162-6
- 95/17 Jan-Erik Lystad: Camping i Norge 1984-1994. 1995-80s. 95 kr ISBN 82-537-4170-7
- 95/18 Torstein Bye, Tor Arnt Johnsen og Mona Irene Hansen: Tilbud og etterspørsel av elektrisk kraft til 2020 Nasjonale og regionale framskrivinger. 1995-37s. 80 kr ISBN 82-537-4171-5
- 95/19 Marie W. Arneberg, Hanne A. Gravningsmyhr, Kirsten Hansen, Nina Langbraaten, Bård Lian og Thor Olav Thoresen: LOTTE - en mikrosimuleringsmodell for beregning av skatter og trygder. 1995-66s. 95 kr ISBN 82-537-4173-1
- 95/20 Ragni Hege Kitterød: Tid nok, - men hva så? Tidsbruk og tidsopplevelse blant langtidsarbeidsledige. 1995-123s. 110 kr ISBN 82-537-4177-4
- 95/21 Nico Keilman and Helge Brunborg: Household Projections for Norway, 1990-2020 Part I: Macrosimulations. 1995-82s. 95 kr ISBN 82-537-4178-2
- 95/22 Ragni Hege Kitterød: Tidsbruk og arbeidsdeling blant norske og svenske foreldre. 1995-100s. 110 kr ISBN 82-537-4179-0
- 95/23 Hilde Rudlang: Bruk av edb i skolen 1995. 1995-77s. 95 kr ISBN 82-537-4181-2
- 95/24 Leif Brubakk, Morten Aaserud, Wilma Pellekaan and Fritz von Ostvoorn: SEEM - An Energy Demand Model for Western Europe. 1995-66s. 95 kr ISBN 82-537-4185-5
- 95/25 Hilde Lurås: Framskrivning av miljøindikatorer. 1995-30s. 80 kr ISBN 82-537-4186-3
- 95/26 Geir Frengen, Frank Foyn and Richard Ragnarson: Innovation in Norwegian Manufacturing and Oil Extraction in 1992. 1995-93s. 95 kr ISBN 82-537-4189-8
- 95/27 Knut H. Alfsen, Bodil M. Larsen og Haakon Vennemo: Bærekraftig økonomi? Noen alternative modellscenarier for Norge mot år 2030. 1995-62s. 95 kr ISBN 82-537-4190-1
- 95/28 Lasse Sigbjørn Stambøl: Flytting og arbeidsstyrken Flyttetilbøyelighet og flyttemønster hos arbeidsledige og sysselsatte i perioden 1988-1993. 1995-66s. 95 kr ISBN 82-537-4193-6
- 95/30 Terje Skjerpen: Seasonal Adjustment of First Time Registered New Passenger Cars in Norway by Structural Time Series Analysis. 1995-35s. 80 kr ISBN 82-537-4200-2



Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 00 44 80
Telefaks: 22 86 49 76

eller:

Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-4214-2
ISSN 0806-2056

Pris kr 95,00



Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway